پښتو ژبلار

د ښوونځي لپاره

لیکونکی: ډاکتر ماخان میرزی شینواری

خپرونکی: Ketabton.com انجنیر شمشاد زهیر

کال : جون ۲۰۲۱ بون=چرمني

راته ګرانو ملګرو

هر یو اروا ښاد پوهاند باوري

اروانښاد پوهندوی ډاکتر ګل حسن ولیزی

Ketabton.com

اروانښاد پروفیسر ډاکتر نبی مصداق ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ځښتن په نامه

نیولیک

سریزه	۳
نومویونه	۴
نومځانیوي	۵
کړنویونه	۵
خویویونه	۷
اړیکویوینه	۱۰
ادورب او ډولونه	۱۱
سرغونډالي او دولونه يې	۱۵
غونډالجوړونه	۲۱
یو نوم/ شینوم – یو نوموی -	۲۳
پړېدیکات (غونډالوینا)	۲۳
لاندې شیان شتون لري:	۲۳
اړیکویز شی	۲۳
غونډالجوړ ونې	۲۷
کړونی او پرې – یا نه کړونی (کېدونی؟)	
۳۳ احالت (څنګه والي)	۳۳
سیده -، ناسیده شی	۳۶
ویی - یا لغات جوړونه	۳۷
حالت تکرار خو لوستل ..	۳۸
تړنویونه	۳۹
بدلون په تړنویونو ۱ کې	۴۲
سیده خبرې (ویناوی؟)	۴۳
خویویونه	۴۵
پوښتنغونډالي	۴۵
بنه بدلول، اوړېدل، بل..	۴۶
پیداښت	۴۶
غونډاغړي	۴۷
ویین ویونه	۴۸
ویي جوړونه ،ویي پړېپوهېدنه	۴۸
غونډالشننه	۴۸
غونډالغړو ټاکنه	۴۸
سبجکت نومویونه	۵۰
غونډالوینا	۵۰
اړیکویز شی	۵۲
دوربال ټاکنې	۵۲
اتریبوت د غونډالغړي..	۵۳
تړنوی او ناسیده خبرې (وینا؟)	۵۴
ترانزیتیویتي	۵۵ ت. د
ښوونځي په ژبلار کې	۵۶
رکتوس او اوبلیکوس	**۵۸**
پوښتنغونډاله	۶۵
اېنکلیتیکي نومځاینیوي:	۶۶
کاسوس رېکتوس او..	۶۸
سیمانتیک	۶۹
پښتوته ناسم راننباسل....	۶۹
ګرانو ژبپوهانو!	۷۴
یوه بله ستونځه:	۷۷
د علومو اکادمي	۷۸
نوې میندنې	۷۹
د ولس ژبه، که	۸۷
د ډاکتر ... کتابونو	۹۰
د .... لیکنې او ژباړې	۹۱
د ... ژوند ته یوه لنډهکتنه	۹۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

ژبې وڅېړی – ژبلار

دا لیکنې زه د الملني له لیکنو څخه رانیسم، نو تکیه به مې هم په الماني ژبلار وي. پښتو هم یوه اسانه ژبه نه ده، خو گومان مې دی، چې که ژبلار ته یې یو څه کار په سمه توگه وشي، همدومره سم اندیزه هم ده او کېدی شي ژبلاریزو ستونځوبیو ته یې په سم اندیزه او پوهنیزه توگه لار پیدا شي. د یوې سمې لارښوونې او چل ول سره کېدی شي د جملې یا غونډالې غړي وټاکل شي، بېلېد – یا کومانخښې به د کوچنیانو د لوبو کار وي.

ما غوښتل د ښونځې لپاره د پښتو ژبلار یوه ساده لیکنه وکړم او داسې لیکنې مې په الماني ادبیاتو ومیندلې، چې د هغې په مرسته مې دا کتاب ترتیب کړ.

زه دا لیکنه تاسو ته وړاندې کوم، په دې هیله چې د گډکار سره به یې غښتلې کړو.

موږ کړی شو، چې یو ښه گرامر په پښتو هم په گډه سره ولیکلی - یا برابر کړی شو، چې مرسته سره وکړو او دا خو په دې اوس وخت کې کېدی شي. موږ سره د ن ج له لارې تړلې یو. ماته خو خپل دا لیکنه د الماني په مېټه له الماني جوړه کړې او ستاسې وړاندیزونه هم په سترگو منم. ناسمونونه سمولی شو، که څه ورزیاتول غواړی، نو ماته یې وی نوم په انگرېزي یا الماني ولیکی، زه به هغه هم د الماني په مېټه ورزیات کړم او له تاسو سره به یې گډ کړم.

دې لیکنه کې بیابیا راوړنې شته. ما یې ترې تېرېدل ونه غوښتل یا نه غوښتلی شول.

دا د پښتو گرامر په شوچه پښتو نه، خو په ورسره پوهوړ نابلده پښتو لیکل شوی.
پرېیوهېدل یې ساده، خو ورسره بلدتیای ستونځې رامنځ ته کوي.

که ووایو، چې لهدې ویي سره بلد یو،نو همدا دې پاتې شي، زه پهدې اند نه یم. موږ چې د کوم ویي لپاره اندول پښتو وي لرو، هغه به ما لیکلی وي. موږ چې په ژبه کې څه لرو، هغه باید په ځانگړې توگه پوهنه او بیا په پښتوپوهنه کې تل او پهاړیینه ډول وکاروو، که نه ورکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Nomen / Substantive نومونه یا نومویونه..

یادونه: که دا سوبستانتیو ته نومویونه ووایو، دما په اند به موخه ور وي (ـوړاندیزونه):

نومونه/ سوبستانتیو یا شینومونه ژوندي، شیان او کلیمې په ګوته کوي.

روښانه یا څرګند نومونه/ سوبستانتیو شینومونه شیان دي، چې سړی یې ګوري، لمس کوي یې او حس کوي یې. له دې امله ،،نومویونه،،.

د بېلګې په توګه:مېز، پاڼه، غوندوسکه، پیاله.

ذهني نومونه/ سوبستانتیو شیان دي، چې پرې فکر کیږي او احساس کوي یې

بېلګې: کار، تفریح، خوښي، زړه بدي

نومونه/سوبستانتیو یا شینومونه کومې پېژندنخښې لري؟

نومونه/سوبستانتیو ګڼونښې(تعداد ښې) لري:

یواځنی یا یوګونی (مفرد) بېلګه: ونه، ګلاب، بړستن.

ډېر یا ډېرګونی(جمع) لکه ونې، ګلابونه، بړستنې

نوم/ شینوم یا نومویونه په پښتو کې دوه نرښځیوالي یا نرښځیتوب دي، چې د پیداښت الې له لارې سره توپیریږي، داپه دې پرېپوهېدنه چې دا نومونه نارینه او ښځینه دي.

نر- ښځیوال یا نرښځېتوب د نارینه او ښځینه لپاره د ناټاکلو پېژند نځښو له لارې: یو، یوه، له یوه، له یوې، او ....

نرښځیتوب په پښتو ژبه کې د ځنې تورو یا نوره هم ښه زیات یې د غږلرونکو تورو له لارې څخه پېژندلکیږي.

دا دې په ګوته وي، چې څوک یې د کوم توري له لارې نه شي ټاکلی. دا په دې پرېپوهېدنه چې دا ټاکل کیږي نه، دا همداسې له پیداښته دي، چې همدا یې ډېره غوره ده. زموږ ژبپوهان په دې هکله د پوره ناسمون سره مخامخ دي، لکه د ئ منځ ته راوړنه، چې ناسمه ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې دوي د یوه غږلرونکي توري له لارې کړ یا کړنه او نوم غواړئ وټاکي، نو داسې ژبنیزه لار نه شته. د تورو له لارې ن-ښ نه ټاکل کیږي.

کوم توري دي، چې دا یې له مخې پېژندل کیږي (که ووایو، چې کوم توري دي، چې دا ټاکي، ناسمه ده، دا په دې پرې پوهېدنه چې ټاکل کیږي نه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- دا نرښځيتوب کېدی شي، يواځې په يوګونبنه کره شي:

نارينه په يوګونبنه: مېز/ په ډېرګونبنه: مېزونه

ښځينه په يوګونبنه: پياله/ ډېرګونبنه: پيالې.

-- ډېرګوني (په نوميناتيو يا نوميز) د پېژندبخښي سره جوړېږي.

موږ په پښتو کې يواځې ناټاکلې پېژندنخښي لرو: يو مېز، يوه پياله

Pronomen نومځاينيوي

Pronomen نومځاينيوي: زه ګورم، دما کتاب. دموږ موټر.زه، ته، هغه اونور
Adjektiv خويويونه (د موږ د پښتو ادبياتو کې ورته ستايېننوم وايي، خو د ما په اند دا خوي نوم به يې موخور وي، چې خوي نوم هم دی، ځکه چې د يوه شي خوي ښايي): ښکلې ونه، لټ سپی.
Numerale ګڼيز: دوه (دوې) لارې، شپږم ټولګی.

غواړو چې ګڼونه په ګڼوننخښو وليکو: ٢ لارې، ۶ – م ټولګی(۶ ټولګی ناسم دئ).
-- ځنې نومونه/شينومونه د هغه د پسېسيلبې په مرسته پېژندلکيږي.

- والی، - توب، ......

کوچنيوالی، نارينتوب،

کليوال، کليواله، نرولي، ښخولي.............

--Verben **کړنويونه:**
هغو ويی ته يو کړنوی وايي، چې څه کړل کيږي يا پېښيږي يا څه شی يا کيږي دئ
-- کړنوی په ځانيزه بڼه
يوګن يا يوګونی: ١ . کس: زه ځم. ٢ . کس: ته ځې. ٣ . کس: هغه ځې.
Plural (Mehrzahl) ډېرګڼی يا ډېرګونی: ١ . کس. موږ ځو. ٢. کس: تاسو ځئ. ٣ . کس: هغه، هغوي ځي

يادونه: په پورته کې: ١. او ٢. د لومړي او دويم په ځای ليکل کيږي. زيات وخت – لکه د مخه مې چې ګوته ورته ونيوله- ١ –م، ٢-م ليکل کيږي.

Hilfsverben مرستندوي کړنويونه: ېيدل يا يل، چې ماته سم برېښي، لرل، کېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرستندوي کړنويونو په مرسته بېلابېل وختونه جوړېږي،
د بېلګې په توګه: موږ تللي يو، موږ تللي وو، موږ به لاړ شو.

کله کله دا د ادورب، نوم يا خويوی سره څانله وي.
د بېلګې په توګه: هغه لاندې دی. زه وږی يم يا لوږه لرم. زه نېکمرغه يم.

مودال کړنويونه: بايد، غوښتل، اجازه لرل يا – ورکول...
هغه يا که غواړئ دا تل د يوه کړنوي د اينفينيتيو (بنستېبنه) سره په تړاو کې دي او د هغه سرچينه ييزه وينا بدلوي.
هغه کړی شي د بېلګې په توګه رابند کړي، يو څه هرومرو (مجبوريت) شي، يوه هيله يا غوښتنه(؟) ووايي(افاده کړي)، يو څه بېبنديزه يا خپلواک کړي.
بېلګه: هغه بايد راشي، هغه دې بيده شي، زه کړی شم (د چا ومخ ته) ولولم.....

ناتوانه کړنويونه:

دا هغه کړنويونه دي، چې بنسټ نه بدلوي.

بنستېبنه .... ۱. بنسټ بنه .... ۲ . بنستېبنه.......۳ . بنستېبنه (۱)

انځورول .... زه انځوروم ...... ما انځور کړل.... ما انځور کړي وو

ويل .... زه وايم.... ما وويل............. ما ويلي وو

توانمند يا غښتلي کړنويونه : هغه دي، چې بنسټ بدلوي.

بنستېبنه............. ۱ . بنستېبنه.... ۲. بنستېبنه...... ۳ . بنستېبنه (۱)

ځغاستل............زه ځغلم........ زه وځغاستم.... زه ځغاستی وم.

لمبل .... زه لامبم........ ما ولمبل....... ما لمبلي

دايوه بنسټ بنه د بنسټکړنوي له امله ده او دا پسي بله ترې منځ ته راغلې بنستېبنه يا ميراث دی. نه پوهېږم څه نوم ورکړم.

نالاريز (نا منظم يا بې قاعدې يا بېلاريز) کړنويونه

بنستېبنه ....۱ . بنستېبنه..... ۲ . بنستېبنه..... ۳ . بنستېبنه

تلل .... زه ځم، .... زه لاړم...... زه تللی وم

اړينه يادونه: د دې کړنو سره د وخت له مخې د کړنويونو بنه بدلېږي او پرته له دې، ځانګړو ويونو سره نومځای نيوي هم خپله بنه بدلوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: هغه کړنویونه، چې کېدل کیږي او بل یا پرې کړوني ته اړ نه دي، په هغوي کې نومځای نیوي بڼه نه بدلوي.

بېلګه: زه ځم. زه لاړم. زه تللی وم.

دویم. هغه کړونویونه چې پرېکړونی لري.

بېلګه: زه خورم. ما وخوړه. ما خوړلې وه یا خوړلی وو. دلته یو څه شته، چې خوړل کیي.

خویوی (عربي صفت) <u>Adjektive</u>

خویوییونه او ډولونه یې:

-- خویوی یو څنګه والی یاحالت یا یو خوي په نخښه کوي،

په غونډاله کې دا سړی د لاندې پوښتنې په ځواب کې پیدا کوي یا میندي:

یو شی څنګه دئ؟

د بېلګې په توګه: رنګه، ښکلی،ارام، مړاوی، خپلواک...

ځنې ادجکتیو یا خویویونه د پسي سیلبې له لارې پېژندلکیږي(پسې تړلی**Suffix**):
ناپای،-ور، -وړ – والی، - ځنی

-- ادجکتیو له دوه ادجکتیو یا له یوه نوم/شینوم او یوه ادجکتیو څخه جوړ دي:

دبېلګې په توګه: تیاره شین، غټستر، رنګارنګ...
-- د ادجکتیو یا خویویونو کارونه:

موټر ګړندی ځغلي. (یېدل (د شته والي) په څېر پوره کونه، کېدل، پاتېدل(prädikativ).

ګړندی موټر. (نوم /شینوم ته ورزیاتېدل(attributiv).

ګړندی ګټي. (د خپلواک نوم / شینوم په څېر(substantiviert)

که یو ادجکتیو یا خوي وی له یوه نوم/شینوم څخه د مخه راشي باید بڼه بدل شي:

۱ - نومیز: کوښښي زدکونکی ځانګړی ستاېپل کیږي.

۲ - خاوندوالی: دا د کوښښي زدکونکي لاس ته راوړنه ده. دلته ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - داتیو: ستاینه وکوښښي زدکونکي ته ده. یا له کوښښي زدکونکي څخه ستاینه کیږي. له کوښښي هلک سره ستاینه مل ده. له کوښښي هلک کره ځو او همداسې نور.

۴ -اکوزاتیو: ښونکي کوښښي زدکونکی ستایي

یادونه: موږ به پښتو حالتونه له څلورو زیات ولرو، چې هغه د خبرو دي او باید وڅېړل شي. ما په دې هکله لیکنې کړي، که درانه ژبپوهان غواړي مرسته وکړي، خو ترې منندوي به وم. (۱)

دا پورته لږ روښانه کوو: په الماني کې دا روښانه دي

و ۱ – ته: کوښښي. دلته زده کوونکی کوښښي دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړونی دی.

و ۲ – ته: دلته د ،، د ،، د واکوالي مورفیم ورزیاتیږي.

و ۳ – ته: د ،،و ،، له لارې بدلون دئ او همداسې له ،، له ،، سره.

دا د الماني دریم حالت موږ په پښتو کې لکه چې ډېر لرو. دې ته دې بیا ځانګړې پاملرنه وشي.

و ۴ – ته: دلته زدکونکی ناکړونی دئ او که پرېکړونی ور سره سم راځي، نو دا به یې نوره هم ښه روښانونه وي.

نورو او لا پسې روښانونو ته یې ګران لوستونکي سوچ کړی شي.

په نورو ژبو کې زیات ادجکتیو یا خویویونه جګېدی شي، خو موږ دا په پښتو کې هغسې نه لرو او د ۱۹۶۶ زکـ کې مې، چې په پښتو ټولنه کې په هکله خبرې کړې وي او هلته په کوټه کې څو ژبپوهانو شتون لاره د اروابناد دوست شینواري په ګډون، داسې وویل شو، چې موږ دا په ډېر او خورا سره جګولی شو.

-- ډېر خویویونه جګېدی شي

بنستپوړی(زیاتېدنه یا مثبت) : ګړندی، جګـ، ښکلی

۱ – لومړی جګېدنپوړی(کومپاراتیوKomparativ) ډېر ګړندی، ډېر جګـ، ډېر ښکلی.

دویم جګېدنپوړی (سوپرلاتیوSuperlativ) خورا ګړندی، خورا جګـ، خورا ښکلی.

یادونه: د ،،ډېر،، او ،، خورا،، په ځای ماته بل څه ښه مناسب نه برېښي، خو تاسو په کې فکر وکړی.

یادونه: پښتو د نورو ژبو په څېر داسې په لار جګېدنه نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- خویوی له پرتلییزویونو سره: لکه، یا، له، چا سره

ښه کېدونکی یا ډېرېدونکی: دومره همدومره ... لکه: زه (هم) دومره لوي یم لکه ته
Komparativ کومپاراتیو..... لکه، ... ته له ما څخه ډېر لوي يې.

یادونه: زمونږ ادیبان لیکي: ترما ډېر لوي یې او دا ناسم دئ.
یو اړیکوی تل د هغه له نسبتوي سره څنګ په څنګ وي.
(نوم/شینوم، نومځاینیوی، خوی وی یا ادورب)
اړیکوی تل هممهال یا سملاسي د مخه یا پسې پروت وي

-- سرِی څنګه یو مخ ته – یا پسې ځای نیوی یا اړیکوی له ادورب څخه توپیرولی شي؟

یو مخ ته– یا پسېځاینیوی د یوګوني وي په څېر د غونډالي غړی یا غونډالغړی نه دئ.

-- یو ادورب د یوګوني وي په څېر غونډالغړی هم کېدی شي.

بېلګه: ټکی د ګردئ دباندې پروت دي(دلته پسېځاینیوی یا اړیکوی د نوم/شینوم سره د خاوندوالي څنګه والي یا په حالت کې دی).

یادونه: ما په پیل کې داپورته غونډاله داسې لیکلې وه: ټکی له ګردئ څخه د باندې پروت دی.

دا دپورته غونډالې ناسمه لیکنه ده، ځکه چې په دې غونډاله کې به ټکی له ګردئ دباندې وي، خو هغه ځای به د ګردي له خاوندوالي څخه بل ځای کې دباندې وي.
ټکی د باندې پروت دی (ادورب – لوکال- یا ځایز ادوربال)
پرته له دې کېدی شي یوګوني ویونه د اړیکوي (مخ-یا پسېځاینیوي) او د تړنوي په څېر هم وکارول شي.

بیا: د ګردئ دباندې، په دې پرېپوهېدنه، چې دا دباندې د ګردئ پورې اړه لري او که ووایو،، له ګردئ څخه د باندې،، ، نو کېدی شي، داد ګردي نه وي، دابه یو بل چېرته کېدی شي وي..
بېلګه:

هغه د ګاډیتګ ترخ کې له کړکۍ څخه کتل. (اړیکوی له نوم/شینوم سره د خاوندوالي په حالت کې)

هغه له کړکۍ څخه کتل، په داسې ترڅ کې چې دباندې زورور جکړ وو. (تړنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

präpositionen-- اړيکويونه

او په غونډاله کې يې ځاى:

له نوم/شينوم څخه د مخه يا پسې

بېلګه: هغه د سين په اوږدو ګرځېږ

-- د نوم/شينوم اخوا يا له نوم/شينوم څخه لرې کېدنه :

بېلګه: له سينغاړې څخه اخوا هغه کوچنى وچه (ټاپو) ليدلى شوه. له جلال ابد څخه لرې.

-- له نومځاينيوي سره:

بېلګه: ځمرى نن له ما کره شپه کوي. ځمرى نن له ماسره دئ

-- له خوينوم او نوم/شينوم څخه د مخه:

بېلګه: هغه د پستو، سرو شګو له منځ څخه و اوبو ته وځغلېږ.

له ادورب سره:

بېلګه: هغه د شا له خوا څخه غونډوسکه منځګردئ پورې غورځوي.

Präpositionen اړيکويونو ته بېلګې: دا چې موږ تراوسه پورې اړيکوييونه څنګه بلل او کارول، د ې څېړنې سره هغهسې نه ده، چې توپيرونو ته يې د ګرانو لوستونکو پام رااړوم. بل ځاى کې پوره څېړل شوي.

دبېلګې په توګه: پر،په، کې، باندې، پاسه، منځ (منځ کې)، (پر) باندې، څنګ کې، مخامخ، څخه، سره (له دې) و...(ته)، (له) امله، تر، سره له دې، پرته، دننه، پسې، له(وخت سره راځي)، مخامخ، شاته، دپاسه، کله کله، وحت ناوخت، پسې، دپاسه، دباندې، دېخوا، .....

يادونه: دماناسمون. په پورته کې پر او په د داتيو حالت پوره کېدونکي دي او ځانله څه ترېپوهېدنه نه لري، دا بلواک ويونه دي، دا بل ځاى کې پوره روښانه شوې دي او دا **په** پښتو کې نوې ميندنه ده

اړيکويونه په نخښه کوي:

- يو ځاى (دباندې، لاندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- یو وخت(څخه، ترڅ یا منځ کې)

- یو ډول او رقم(ټیک آو ټیک...).

-یو لامل(سره (سره له دې)، امله)

Adeverb ادورب او ډولونه يې:

-- دا وی ادورب په غونډاله کې یو غونډالغړی دئ او یا یو اتریبوت

لوکال ادورب (ځای ادورب)
-- چېرته؟ کومځای؟ (دلته، هلته، پاس، لاندې، دا، هغه، دباندې)

-- له کومه ؟ (له پاسه، له دباندې، ....)

چېرته؟ کومځای ته؟(ښي لورته، هلته، د مخ په لور یا مخته...)

Temporaladverb (Adverb der Zeit)
تمپورال ادورب (د وخت ادورب)

- کله؟ (لمرلوېد، سهار، اوس، وروسته، هغه وخت، نن ...)

-- څومره اوږد؟ (په ساعتونو، تراوسه، تل، له هغې ....)

--څومره دېر؟ (ډېر، کله کله، --- ...)

Kausaladverb (Adverb des Grundes)
کوزال ادورب (د لامل ادورب)

ولې؟ له څه امله؟، په څه ترڅ کې؟، له څه سره؟، له څه څخه؟، د څه لپاره؟)

Modaladverb (Adverb der Art und Weise)
مودال ادورب (د رقم او ډول ادورب)
څه ډول؟ څنګه؟

(د زړه له کومې، ځانګړی، بلډول، نېکمرغه، څرګند، بې ادبه، ډېرواره، تر، نږدې، ډېر، لږ، نږدې)

ادوربونه کېدی شي وکارول شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- له یوه کړنوي سره په تړاو د څنګه ورکړې په څېر (زه دلته پاتېږم).

- له یوه خویوي یا له یوه بل ادورب سره په تړاو د اتریبوت په څېر(تل ارام پاتې شي، کله دباندې، کله دننه؟)
یو ادورب کړی شي د تړنوي دنده واخلي، که دا څنګیزه غونډاله ولري. تړنیز ادوربونه کېدی شي لکه خویویونه د خوندیوني او نیت یا قصد په څېر ووېشل شي.

اړیکوینیز ادوربونه جوړېږي دبېلګې په توګه (له) ... څخه

- دې + پسې= دې پسې

- دې(ځای) + پسې= دې پسې

- څه +پسې = څه پسې

- څه+ هکله (باره) = (په) څه هکله
له تړنوي سره کېدی شي ویونه، ویونډلي(-ګروپونه) او غونډالي یو له بل سره وتړل شي.

دا د غونډالو خپلواک غړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

له ویونتړنو سره به ویونه، وییونډلي یا غونډلي یو له بل سره تړل کیږي؟

داخپلواک غونډالغړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

د وییونو تړنې:

بېلګه: سپین، غرنی او تورګل ګرځېدا (چکر) ته ځي.

سپینګل او ملالۍ سررول(بنسټرول یا اصل رول) لوبوي. (لکه په فیلم کې)

له وییډلو(- ګروپونو) سره تړنه

بېلګې: د ډلېکار لاس ته راړني به په یوه ستره پلاکات یا یوه لیدونکي تخته لیک وښول شي.
په غونډالتړنو(**Parataxe**) کې له دوه سرغونډالو سره.

بېلګې: سپین فیلمجوړونکی دی او سپینګل د کامرې شا ته ولاړ دی.

ملالۍ غواړي موزیم ته لاړ شي، خو (مګر) سپینه په مینه سینما ته ځي.

Bei Satzgefügen (Hypotaxe) mit Haupt- und Nebensatz:
له سرغونډالي او څنګغونډالي سره غونډالزیاتونه یا ورزیاتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې: لمر بېرته ځلیږي، له هغې وروسته چې ورېنګي وورېده.

پوستوالا یا پوستوړونکي پوست راوړ، سره له دې چې د شپې توانمنده ورینګي وه.

د تړنویونو سره سړی کړی شي خپل نیت ووایي یا څرګند کړي:

(kopulativ): یو بل سره لړی کي

بېلګې: همداسې، او، لکه څنګه - لکه هم، هم، پرته له دې، له دې برابر، لومړی، پای، بالاخره(؟).

بېلګه: زه په سپورتټولنه کې غړی یم، همداسې په موزیک ښونځي کې هم.

(disjunktiv): څه پردیکول (پردي)

یا- او یا، یا....

بېلګه: موږ یا په ګاډي کې ځو یا په موټر کې.

(restriktiv): څه بندول یا رابندول یا کمول

مګر، ځانله، ټیک (فقط؟)، بیاهم، چېرته مخامخ، ترهغې، دومره لرې....

بېلګه: موږ اوس له درس سره پیل کوو، ترهغې چې ټول چمتو وي.
(kausal): لاملول (لامل راوړل)

ځکه، که، سره له دې، داسې چې.....

بېلګه:هغه تیاتر ته په وخت نه راغئ (را نه غئ)، ځکه ګاډی ناوخته راورسېد.

(temporal): وخت ورکول

په ترڅ کې، وروسته له دې،له هغې، تر....

بېلګه: هغه یو سخت ټکر کړی وو. له هغې (وخته) تل بیا دردیږي یا خوګیږي (که غواړئ درد لري).

(negierend): څه نه کول (او که څه نه ول، لکه تور، نه تور)

بې له ، په ځای . نه-بلکه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: هغه په ورېځو کې تېروت، چې په ځای یې بېرته کوټګی ته لاړ.

:(konditional**)** یو شرط ایښول:

که، کله، بلډول، پرته له......

بېلګه: ملالۍ هرومرو غواړي تیاتر ته لاړه شي، که لا کارتې شته وي.

:(komparativ**)** پرتله کول

څنګه، پس نو، کله چې، تیک داسې....

بېلګه:سپین داسې اغیز وښود، چې ګوندې هغه به ډېر زړه بدی وي.

:(instrumental**)** لار ښول (الات ښول)

له دې سره، په دې ترڅ کې، په دې کې.....

بېلګه: هغه په څرګند ډول خپل توان ښه کړ، داسې چې --- یا څکه چې ---- یا له دې سره
چې هغه زیات تمرین وکړ.

:(konzessiv) قانع کېدل یا قانع کول:

په رښتیا... مګر،سره له دې، کله چې .. مګر، هممهال،

بېلګه: سره له دې چې له جګړ څخه خبروو، خو موږ بیا هم لاړو.

:(adversativ) څه مخامخ کول:

مګر،بلکه، له دې زیات،مخامخ، هم، بیاهم، د څه مخامخ، خو

بېلګه: هغه د کور کار نه کوي، خو په مینه سپورت ته ځي.

:proportional) نسبت څرګندونه (متناسب) یا پرتله ییز:

همغومره، څومره، څومره... همغومره

بېلګه:هرڅومره چې هغه ډېر کار کوي، همغومره ډېرې پیسې اخلي.

:(modal**)** یو رقم او ډول څرګندونه یا ښونه
په دې چې، څکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: هغه مور نیکمرغه کوي، په دې چې یا ځکه چې ناولتوب غورځوي.

Hauptsätze

سرغونډالي یا بنسټغونډالي: هغه غونډاله، چې پوره موخه څرګندوي او هو همداسې د ځنګغونډالي پیل کې راځي(تل داسې نه وي، خو د ې ته دې تل پام راوګرځول شي).

د غونډالي خوندیونې له مخې سرى توپيروي:

Haupsatz als Aussagesatz:

سرغونډاله د ویناغونډالي په توګه

بېلګه: ورینګي وریږي. توپ رغړي. زدکونکی یوه غونډاله لیکي.

یادونه او پېژند: وینا هغه ده، چې یو رښتیا ارزښا رښتیا یا نارښتیاولري.

ویناغونډاله هغه غونډاله ده، چې رښتیا ارزښت رښتیا یا نارښتیا يې ښوول کېدی شي.

- د ما د ،،سم اند،، کتاب کتلی شی.

Hauptsatz als Fragesatz:

سرغونډله د پوښتنغونډالي په توګه

بېلګه: (ایا) ورېنګي سبا وریږي؟ ولې غونډوسکه ورغړېده؟ (ایا) ته یوه غونډاله لیکې؟

یادونه: که پام مو وي، نو د ویناغونډالې او پوښتنغونډالي منځ کې توپیر نه لیدل کیږي، نو دا پوښتنغونډاله به یواځې له پوښتننخښې سره موخه وره کوو او که ،،ایا،، به ورسره لیکو؟

په ویېنه کې یې بیا روښانه توپیر شته.

Hauptsatz als Aufforderungssatz:

سرغونډاله د امریه غونډالي په څېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببېلګه: سملاسي يوه غونډاله وليکه! ناسمون مه کوه!ليکه!

سرغونډاله د درنښت امريې په څېر

بېلګه: هيله ده چې په غونډال ليکنې پيل وکړې.

يا: که هغه ته څه وو ايې.

سرغونډاله د غوښتنغونډالې په څېر:

بېلګه: کاش چې تا ناسمون نه وی کړی! تا کړی شو چې پو هنتون پيل کړې!

سرغونډله د غبرغونډلې په څېر:

بېلګه: ګوره، ډېر ناسمونونه دې درلودل! دا داسې ناوړه!

Infinitivsätze

ايفينيتيو د کړنوي بنسټېنه يا بللبېنه او هغه ته خپله پرېپوهېدنه ورکوي.هغه له ويبنسټ او پايونې جوړه ده. اينفينيتيوغونډالې له ټاکلو ويونو او اوړونونو يا ښه يې بېنه بدلونونو وروسته کاروو.

بېلګه : مخ ته لرل (د يو څه کړنې). زه مخ ته لرم، چې د ټېنيس لوبه پيل کړم.

زيات وخت اينفينيتيوغونډاله له سرغونډالې وروسته ځای ياځای په ځای وي، داکړی شي چې د غونډالې پيل کې راشي..

spätlateinisch (modus) infinitivus = نه نږدې ټاکونکی (نه له نږدې ټاکونکی) =
اېنفينتيوغونډالې د کړنويونو سره په بنسټېنه غونډالې دي.

Infinitivsätze ohne “zu”

اينفينيتيو غونډالې بې له،، ته،،

بېلګې: په ځوکی ناست پاتې شه.

زه موټر ولاړ پرېږدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Infinitivsätze mit “zu”

له ،،ته،، سره

بېلګې زه وعده درکوم، چې (و) سبا ته له تا سره وګورم.

Infinitivsätze mit ”Modalverben”

اینفینیتیو غونډالې ،، مودال کړنویونه)

بېلګې: زه غواړم تا په روغتون کې وګورم.

ته کړی شې (اجازه لرې) د ټولګې سره رسختي یا ارامۍ ته لاړ شې

Infinitivsätze mit ”werden”

اینفیتیو غونډالې د ،، به،،

بېلګې: مورږ به نیاونیکه وګورو.

ته به ناوخته راشې.

:Partizipialsätze

پارتیڅیپغونډاله یوه څنګیزه غونډاله ده له پارتیڅیب ۱ سره(پارتیڅیپ پرېزنس) یا له یوه پارتیڅیب ۲ (پارتیڅیپ پرفکت) سره. دا برخغونډاله د سرغونډالې و شي ته موخه لري او داپارتیڅیپ په ډېرو حالتونو کې غزیږي.

بېلګه: په بریا هیله من، هغوي وخپل ټیم ته دعا وکړه.

یو پارتیڅیپ یوه ګراماتیکي یا ژبلاریزه بڼه ده، چې له یوه کړنوي را بېلیږي او له دې سره سره کله، کله د یوه خوي وي خوي غوره کوي، په ځنو برخو کې د یوه کړنوي خوي هم غوره کوي.

Partizipialsätze

پارتیڅیپ غونډالې د پارتیڅیب ۱(پارتیڅیپ اوس وخت) او پارتیڅیپ ۲ (پارتیڅیپ تېر وخت) سره جوړیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پارتیځیپ ۱ له یوې پارتیځیپغونډالې له دوه هممهالځغاستنده کړنو سره کارول کیږي.

بېلګې: په الوتکه کې ناست، جګېدو ته صبر کوي.

په ځمکه پروت، هغه ستوري ګوري.
په پارتیځیپیالغونډاله کې له پارتیځیپ ۲ سره کړنه په بنسټ – یا سرغونډاله کې کړنې څخه د مخه کړل کیږ.

بېلګه: پاس نا وخته ورکړل شو، تور لوبغاړي(تور ساتونکي یا ګولساتونکي) وکولی شو هغه ونیسي.

همدا اوس چې دی وېښ شو، هغه وو چې تلفون زنګ وواهه.

Die Satzreihe غونډال لړۍ

Der zusammengesetzte Satz یوځایشوې غونډالې

یوه غونډاللړی(Parataxe) – غونډالترڼه هم بلل کیږي- له دوه یا ډېرو برابرارزښته غونډالو څخه جوړیږي:

بېلګه: مور وکار ته ځي. پلار خرڅلاو ته.

مور وکار ته ځي(،) او پلار خرڅلاو ته.

Ein Satzgefüge (Hypotaxe)

غونډالزیاتونه (Hypotaxe)له سر- یا بنسټغونډالې (زیات وخت له یوه ترڼوي سره تړلې) څخه جوړه ده.

په ژبلار کې د هیپوتاکس لاندې د یوې څنګیزغونډالې د بلې څنګیزغونډالې سره ترتیبول پوهیږو. یوه ګډوله غونډاله، چې له یو ځله یا له ډېرځلو هیپوتاکسو څخه لاس ته راغلې وي، په ژبلار کې غونډالزیاتونه پوهیږو. (کېدی شي مور د مخه بل څه نومولي وي، خو زه ترې خبر نه یم. زه ملامته یم).

له غونډالزیاتوني څخه په ژبلار کې یوه ګډوله غونډاله پوهیږو، چې لږ تر لږه له یوې بنسټ – یا سرغونډالې او له یوې څنګغونډالې څخه جوړه وي(او یا هم زیاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګيزغونډالي ولري). غونډالزياتونه د هيپوتاکس په مېکانيزم جوړه يا ودانه ده.
بېلګه: زدکونکی يو څه پوهيږي. هغه بايد زده کړي.

زدکونکی پوهيږي، چې هغه بايد زده کړي.

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه....

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه کې بنسټ-يا سرغونډاله او ځنګيزغونډاله.

ځنګيز- يا ځنګغونډاله د بتسټغونډالې مخ ته، ځنګ ته او يا د بنسټغونډالې منځ کې وي. هلته يوه غونډالزياتونه منځ ته راځي.

ځنګيزغونډاله له بنسټغونډالې څخه د مخه:

بېلګې: دا چې يا ځکه چې باران وريږي، لوبه په کوټه کې کوو.

سره له دې چې زه وخت نه لرم، سينما ته ځم.

ځنګيزغونډاله د بنسټغونډالې پسې:

موږ لوبه په کوټه کې کوو، ځکه چې باران وريږي.

زه سينماته ځم، سره له دې چې وخت نه لرم.

ځنګيز غونډاله د بنسټغونډالې منځ کې:

بېلګې: موږ لوبه ، دا چې باران وريږي، په کوټه کې کوو.

زه، سره له دې چې وخت نه لرم، سنما ته ځم.

ځنګيزغونډالې

ځنګيزغونډالې کېدی شي د هغوي د دندې له مخې توپير شي، بيا کېدی شي غړيغونډالې وبلل شي.

شيغونډالې(غړيغونډاله په نوميز حالت کې)

څوک چې وږی وي، بايد وخوري.(څوک بايد وخوري؟)

ډېر خوښيږم، چې ته مې نن کتو ته راځې . - څه (شی) مې خوښوي.

شيغونډاله(غړيغونډاله د خاوندوالي -، داتيو-، اکوزاتيو- يا اړيکوين شی په څېر يا بڼه):

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: زه په یاد لرم یا راوړم، چې هغې یوه جایزه ګټلې.(څه(شی) مې په یاد لرم؟)

سپین سوچ وواهه، چې هغه څه کړی شي.(سپین څه سوچ وواهه)

هغه هکپک وو، چې هغه یوه جایزه ګټلې.(هغه په څه هکپک وو؟)

Adverbialsätze: ادوربال غونډالې:

بېلګې:

هغه لمبا ته لاړ، (کله) چې هغه د کورکار پای ته ورساوه. (هغه کله لمبا ته لاړ؟)

سپین ناوخته راغی، ځکه چې ګاډی ناوخته شوی وو. (ولې سپین ناوخته راغی؟)

Attributsätze: اتریبوتغونډالې:

اتریبوتغونډالې په ژبلار کې یوه څنګیزه غونډاله ده، چې د یوه اتریبوت دنده لري، داسې چې له یوه نوم (سوبستانتیو) یا د یوه سوبستانتیو ګروپ په واک کې وي.

بېلګې: سپي، چې غاپي، نه داړي. یا داړل نه کوی.(کوم سپي نه داړي؟)
پیل(فیل) اموخت(عادت) لري، چې (هغه) سر خوروي) (پیل څه اموخت لري)

Konjunktioalsätze تړنغونډالې:

څنګغونډالې د تړنویونو له لارې لاربنودیږي

کړنوی زیات د څنګیزې غونډالې په پای کې په ځای وي.
د خپلې غوښتنې یا نیت سره سړی دا توپیرولی شي:

Kausalsatz (Begründungssatz)
کوزالغونډالې (لاملغونډالې)

(تړنې: چې، ځکه، ځکه چې، دا چې، داسې په نامه(؟))

بېلګه: زه تا واده کوم، ځکه چې راته ګرانه یې.
سبا ته ښونځی نه شته، ځکه چې د رسختۍ پیل دی

Konditionalsatz(شرطی غونډاله)
(شرطونه: څنګه والی (؟) (حالت) د خبرو دې، کله (چې)،که، پرته له، بل ډول...)

بېلګه: نمرې به دې ښې شي، که تا درسونه زده کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه چای جوړوم یا کړم، که ته راځې.

Modalsatz (Satz der Art und Weise) (د رقم او ډول غونډاله،)
(کنجنکشن یا ترنویونه: داسې چې یا که چېرې، که چېرې،که)

بېلګه؛ تاسو لوبه ګټلی شی، که (چېرې) تاسو پوره وهڅېږۍ.

Temporalsatz (Zeitsatz)
(وختغونډاله)

(ترنویونه: (چې، له هغې، دې ...) وروسته، ترڅ کې، له هغې پسې، پورې(دلتهمې ،، تر،، لیکلی وو، خو د وروستیو څېړنو لهمخې ،، تر ،، ناسم دئ او څه پرېپوهېدنه نه لري.
دا موصوع لږ پېچلې شوې، چې بل ځای کې به پرې وغږېږو)، ....)

یادونه: تر د ترنوي په څېر هم راځي، خو د له او ..... نورو ځاینیوی نه شي کېدی

۱۰ بجو تر ۱۱ بجو پورې. یا ۱۰ – ۱۱ بجو

بېلګه: ټولګی (هغه) مهال (د کاډو) تمځای ته راغلل، چې ګاډی راورسېد.

غونډالجوړونه

یوه ساده غونډاله څنګه جوړه ده؟

نجلی لیکي (شینوم (نوم)+پرېدیکات)

(ایا) نجلی لیکي؟ (پویتنوی+ شینوم یا نوم+پرېدیکات)

ژوندېپاتو د مړو (ومړو ته) دعا وکړه.(نومځاینیوی + خاوندوالی شی(د،،ته،، حالت)+ پرېدیکات)

پلورونکي له مشتریانو څخه خوښنه وکړه.(شینوم + داتیو شی + پرېدیکات)

ځوان ملګری ګوري. (شینوم + اکوزاتیو شی)

ښونکي لیکناسمون پام کې لري.(شینوم + اړیکویز شی+پرېدیکات)

زه په شینوارو کې اوسېږم.(شینوم+ځایوربیال + پرېدیکات)

ګاډی ناوخته ځي.(شینوم + وختیز ادوربیال + پرېدیکات)

سترنج د وختتېرولو له امله کړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ما د ملګري سپی په اوبو کې لامبي. (د خاوندوالي اتريبوت+ شی+ځای ادوربال+ پريديکات)

کوم ځايېدلونونه شونتيا شته؟ يا کوم ځايېدلونونه کېدی شي؟ (خوښه مو) ځوان خپل ملګری ګوري. (شينوم+ اکوزاتيو شی+ پرېديکات)

پوښتنه يې هم همداسې ده، خو ،، ايا،، يې و مخه ته راتلی.

(ايا) دا ځوان خپل ملګری ګوري دا ځوان.(نوم+اکوزاتيو شی+ پرېديکات)

Subjekt (Satzgegenstand) und Prädikat (Satzaussage)

شينوم(غونډال اله) او پرېديکات (غونډالوينا)

(يادونه: پرېديکات هغه څه دي، چې يوه کړنه کړل کيږي يايوه کړنه کيږي)

د غونډالغړو سره

شينوم(غونډال اله) او پرېديکات(غونډالوينا) سره سړی کړی شي ساده غونډالي جوړې کړي.

بېلګې: کوچنی لوبيږي. موټر روانيږي. سړی پخوي. ښځه ګنډي.

د پوښتنې په بڼه: هلک لوبيږي؟ روانيږي موټر؟ پخوي سړی؟ ګنډي ښځه؟

يادونه: زه پرېکړه نه کوم، چې دا به څنګه راغلې وي. موږ په پښتو کې لکه غونډاله يو ډول ليکو او بيا پوښتنخښه پسې زياتوو او يا يې د مخه ايا ليکو. فکر به ورته وکړو.

شی يا ښه يې نومويی کړی شي

يو نوم/ شينوم – يو نوموی -

يو نوموی د مل سره-

يونوم/شينوم د اتريبوت سره -

يا هم يو نومځاينيوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په بخښنه. تاسو پوهېږي، چې دا پورته - د ،، وي،، په ځای لیکل شوی، دا په دې
ترېپوهېدنه،چې په هرځای کې د ،،-،، په ځای وي راتللی شي.
شینوم (غونډال اله)

زدکونکي زده کوي.

څوک یا څه شی؟(نومیز)

څوک یا څه شی زدکوي؟ زدکونکی زده کوي.

شینوم: زدکونکی

Das Prädikat (Satzaussage)
پرېدیکات (غونډالوینا)

زده کونکی زدکوي.

څه کوي.... ؟ څه پېښږي...؟

پرېدیکات وایي، څه دي، څه پېښیږي یا څه کړل کیږي یا څه کیږي.

زدکونکی څه کوي؟ .... زده کونکی زده کوي.

برېدیکات زده کول.

پرېدیکات تل یو کړنوی دی.
شی – غونډالپوره کونه

لاندې شیان شتون لري:

خاوندوالي شي، داتیو شی، اکوزاتیو شی، اړیکویز شی.

خاوندوالي شي (ګرامري دویم څنګه والی یا پړ)

پوښتنه: د چا؟ د څه؟

بېلګه: ژوندیو د مړو دعا وکړه.

ژوندیو د چا دعا وکړه؟ هغوي د مړو دعا وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: دا څنګه والی(پېر يا حالت) د الماني په متن دا لاندې څو بېل بېل څنګه والي لري، چې هغه به يا همداسې نيسو او يا به خپل خپلواک نومونه ورکوو. که په دې څه ليکلشوي وي، خو ښه او که نه، نو بيا بايد يوه ټوليزه څېړنه پرې وشي.

داتيوشی (دريم څنګه والی يا پېر)

پوښتنه: له چا، له څه؟ (سره، څخه، کره)، وچا، وڅه؟ (ته) .....

يادونه: دلته د خبرو ډېر څهشته او هغه ،، د ما نوې ميندنې،، کې ښهروښانه شوي.

قلم وملګري ته ورکوم.

قلم وچا ته ورکوي؟

و ملګري ته.

قلم له ما سره دی.

قلم له چا سره دی؟

له ما سره.

قلم له سپين څخه اخلم.

قلم له چا څخه اخلې؟

له سپين څخه.

نن له سپين کره وم.

نن له چا کره وم؟

له سپين کره.

يادونه:دې ته په چا، په څه؟ او پرچا او پرڅه ؟ هم ورزيات کړئ او همداسې و چا، وڅه ؟

دلته څه نور هم د ويلو شته، چې دا به بيا ورزيات کړم.

اکوزاتيو شی (څلورم څنګه والی يا پېر، حالت)

پوښتنه: څوک، چا، څه (شی)؟

بېلګه: هغه و ماته دوه موټر راکوي.

نن د ما ملګری ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه و چا ته دوه موټر ورکوي؟

هغه دا وما ته راکوي.

هغه نن څوک ګوري؟

هغه نن دما مګرى ګوري.

نن د ما ملګرى ګورم.

Das Präpositionalobjekt

اړیکویز شی

پوښتنه: له چا یا څه سره؟ د څه په هکله؟ پر څه - یا پرچا باندې؟ په چا یا په څه کې؟ و چا یا وڅه ته؟ چا یا څه پورې؟ (اړیکوي سره پوښتنه)

بېلګه: ښوونکي له زدکونکو سره د کار په هکله خبرې وکړې.
ښوونکي له چاسره خبرې وکړي؟ ښونکي له زدکونکو سره خبرې وکړې.

په څه هکله (له څه شي) ښونکي خبرې وکړې؟

ښوونکي د کار په هکله خبرې وکړې.

په خنو څنګه والو کې روښانه نه ده چې توپیر کړي، چې ایا یو خپلواک غونډالغړى (اړیکویز شى) یا یو ورزیاتونه (اړیکویز اتریبوت) مخ ته پروت دى.

د ګومان په څنګه والي یا حالت کې دواړه شونتیاوې شته.

Mit den Satzgliedern
د غونډالغړو سره

شینوم یا نوموېي(غونډال اله) او پرېدیکات(غونډالوینا)

کېدى شي سرى ساده غونډالي جوړې کړي؟

بېلګه: کوچنى لوبې کوي. موټر ځغلي، سړى پخوي، ښځه کار کوي

د پوښتنغونډالي په څېر: ایا کوچنى لوبې کوي؟ ایاموټر ځغلي؟

ایا سړى پخوي؟ ایا ښځه کار کوي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په پښتو کې دا پوښتنوی له ویلو څرګندیږي او زیات وخت د ،، یا ،، ورسره نه لیکي یا وایي.

اتریبوت- ورزیاتونه

اتریبوت خپلواک غونډلغړي نه دي.

ادجکتیوي یا خویوییز اتریبوت(هم: اتریبوتي خویوییونه):

خویوی یا هم ګنوی له یوه نوم/سوبستانتیو سره زیاتیږي:

بېلګې: ښکلی کور. دما نوې غونډوسکه، دریم ځای

präpositionales Attribut:

اړیکوییز اتریبوت:

اتریبوت کېدی شي له ډېرو وییونو او له نورو وییونو – د یوه اړیکوي سره په تړنه- جوړ وي.

بېلګه: زه شمېرونی(کمپیوتر) له اعلاناتو څخه اخلم.

Genitivattribut:

خاوندوالي اتریبوت:

شي یا نوم ته په خاوندوالي ورزیاتونه

بېلګه: دما د ملګري سپی ښه روزلشوی دی.

د هنرمند انځورونه هکپکونکي وبرېښېده.

یادونه: مورږ د څنګه والي یا حالت په هکله څه ستونځې لرو، په دې هکله مې په لنډ تېر وخت کې لیکنه هم خوره کړې، که هغه مو وکتله او د سمون په هکله مو یې فکر وکړ، خوښ به شم.

Partizipپارتیځیپ:

د کړنوي لپاره یوه د نخښونې بڼه ده، چې د کړنوي (بېلابېل وختپوړی) او هم د خویوي (بدلونتوانوالی) خویونه لري او له دې سره د کړنوي او خویوي په منځ کې ځای نیسي (په دواړو پارتیځیب شوی)

،، ،، تلونی،، د کړنوي ،، تلل،، اوسمهال پارتیځیپ دی.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

► Partizip als Attribut
پارتیځیپ د اتریبوت په توګه

بېلګه: خوښو لیدونکو په خپلو ځایونو چغې کړې

هغه په ځغاستندي – یا ځغاستېتی (ور) زدکړه (تمرین) ورکوله.

غونډالجوړ وني
وختونه
اوس وخت
ځم، ځو،ځې، ځی، ځي

Präteritum oder Imperfekt = **1. Vergangenheit**

لومړی تېر وخت: زه پرون تولـه ورځ کور کې وم ، ځکه چې (زه) ناروغ وم.

ما غوښتل سینما ته لاړ شم، خو باید بستره کې پاتې شم.

ما تبه لروده او د غاړې درد.

Perfekt = **2. Vergangenheit ۲ تېر وخت**
► Plusquamperfekt = **3. Vergangenheit ۳ تېر وخت**
راتلونکی . ۱ ► Futur I = **1. Zukunft**
راتلونکی . ۲ ► Futur II = **2. Zukunft**

تېر وخت او او ۳ . تېر وخت د مرستندوي کړنويونو ،، لرل،، یا ،، یل،، سره.

راتلونکي د مرستندوی کړنوي ،،به+ کړنوی،، سره. دلته هم مرستې ته اړتیاده،

په پښتو غونډله کې کړونی چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو په بڼه دي، د کړنوي پای کې راځي او دا په ډېرو مهالونو کې او له دې سره غونډله- پوره غونډله- له یوه وي څخه جوړه ده، چې دا غونډله هممهال کړنوی او کړونی دواړه لري.

بېلګې: تلل: ځم، ځې، ځو او....لاړم....

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوړل: خورم، خورې...

مرسته: په پای کې د کړنې سره د کړوني ځاینيوي ځاینيوو تورو ته څه وايي؟

ايا دا توريز يا لنډ نومځاينيوي دي، که څنګه؟

وروسته څېړل شوي. لنډ: دا اينکليتيکي نومځاينيوي بلل کيږي.

د کړنويونو بدلون يا بدلېدل (د لرل او به سره)

بېلګې ناتوانه کړنويونه .... بېلګې توانمند کړنويونه

اوسمهال: ..... زه وايم......... زه ځم

ته وايې .... ته ځې

هغه (ن، ښ) وايي ..... هغه (ن،ښ) خي

موږ وايو...............موږ ځو

تاسو وايئ........... تاسو ځئ

هغوي (ن ښ) وايي.............. هغوي (ن،ښ) ځئ

اوس تېر مهال يا پرفکت: ما ويل .... زه تللم(*)

تا ويل............... ته تللې

هغه(هغې) ويل .... هغه تللو، هغه تلله

تاسو ويل (ويلو)..... تاسو تللئ

هغوي ويل(ويلو).... هغوي تلل(تللې)

موږ وويل..................موږ لاړو (لاړلو)

تاسو وويل .... تاسو لاړئ (لاړلئ)

هغوي وويل(وويلو)..... هغوي لاړل (ښ لاړلې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرفکت :...... ما وویل............ زه لاړم (لاړلم)

تا وویل (وویلو)....... ته لاړلې

هغه، هغې وویلو ... هغه لاړه(لاړلو)

ښ. لاړه (لاړله)(توپیر په ه کې دی.

موږ وویلو .... موږ لاړو(لاړلو)

تاسو وویلو......... تاسو لاړلۍ

هغوي وویل ....هغوی(ن،ښ) لاړل (ښ. لاړلې)...

پلوسکوم پرفکت: ما وویل... زه لاړم فکر : ماویلي وو

تا وویل...... ته لاړلې .... تا ویلي وو

هغه، هغې وویل........ هغه(ن،ښ) لاړه (لاړله)

موږ وویلو .... موږ لاړلو

تاسو وویلو .... تاسو لاړلۍ

هغوي وویلو................ هغوي (ن،ښ) لاړلو (لاړلې)

راتلونکی ۱ : زه به وایم.................. زه به ځم

ته به وایې .... ته به ځې

هغه به وایي................ هغه به ځي

موږ به وایو........موږ به ځو

تاسو به وایۍ............ اسو به ځۍ

هغوي به وایۍ........ هغوي به ځي

راتلونکی ۲ : ما به ویلي وي .... زه به تللی وم (*)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تا به ويلي وي...... ته به تللى وې

هغه به ويلي وي........ هغه به تللى وي

هغهي به ويلي وي..... هغه به تللي وي

موږ به ويلي وي.......... موږ به تللي وو

تاسو به ويلي وي............ تاسو به تللي وئ

هغوي(ن،ښ) به ويلي وي.....هغوي (ن،ښ) به تللي وي

لاندې ته يادونه: په لاندې کې د لرل او يل کړنويو سره بې له ځانيز نومځاينيوو هم دا غونډالي د يوه ويې په څېړ سمې دي. لرم، يم او نور

Konjugation der Hilfsverben د مرستندوي کړنويونو يا کړونو بدلون		
Haben لرل	Sein يل	Werden به
Präsens		اوس مهال
زه لرم ته لرې هغه لري موږ لرو تاسو لرئ هغوي لري	زه يم ته يې هغه دی هغه ده موږ يو تاسو ياست هغوي دي	په دې بدلون کې لږ ستونځې شته چې ګران ژبپوهان مرسته کړی شي زه به (شم؟) او همداسي دا نور پام دې ورته وشي. ته به

(c) ketabton.com: The Digital Library

		هغه به موږ به تاسو به هغوي به
Präteritum – Imperfekt		
ما لرل تا لرل هغه لرل هغې لرل موږ، تاسو، هغوي لرل	زه وم ته وې هغه وه موږ وو تاسو وئ هغوي وو	
Perfekt		
ما، تا، هغه، هغې لرلي وو موږ، تاسو، هغوي لرلي وو	زه وم ته وې هغه وو موږ وو تاسو وئ هغوي وو	

(c) ketabton.com: The Digital Library

Futur I		راتلونکی ۱
ما، تا، هغه، هغې به لرل موږ ، تاسو، هغوي به لرل	زه به یم به یم هغه به وي موږ به وو تاسو به وئ هغوي به وي	زه به شم ته به شې هغه به شي موږ به شوي تاسو به شوي وئ، هغوي به شوي وي
Futur II		راتلونکی ۲
ما، تا، هغه، هغې به لرلې وي موږ، تاسو، هغوي به لرلې وي	زه به شوی یم ته به شوی یې هغه به شوی یي، هغه به شوې یي موږ به شوي وو تاسو به شوي وئ هغوي بهشوي وي	زه به شوی وم. ته به شوی وې، هغه(ښ) به شوی وو(وه). موږ به شوي وو. تاسو به شوي وئ هغوي به شوي وو ښځینه: هغوي به شوې وې

پورته ته یادونه: پهپورته کې دې ګران لوستونکي او ډېر درانه ژبپوهان هم مرسته وکړي ا په هر بل ځای کې هم.

Aktiv und Passiv کړونی او پرې – یا نه کړونی (کېدونی؟)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کړنغونډالې کې شی (غونډالپوره کونکی) په نه کړونغونډاله کې سبجکت (غونډال اله) کیږي.

کړنغونډاله(کړنبڼه): ملالۍ(سبجکت) و هوګۍ(ابجکت) ته ډاډ ورکوي (پرېډیکات).
ناکړنوی (زورېډبڼه): هوګۍ(سبجکت) ډاډمنه کیږي (د ملالۍ له خوا)

Aktiv اکتیو:

په یوه اکتیو- یا کړنغونډاله کې سبجکت کړونی دی، نو کړونی بیا په همغه حالت کې وي.

پېلګې: ملالي هوګۍ ډاډه کوي.(ملالی کړونې ده، هغه هوګۍ ته ډاډ ورکوي.)

هوګۍ ربړیږي.(هوګۍ په همغه حالت پاتې ده.)

ځلمی دړه وازوي. (ځلمی پخپله دړه وازوي.)

زه ښوروا لړم. (زه پخپله ښوروا لړم)

Passiv: نه کړونی یا کېدونی: دا نه کړونی د کړونې مخامخ دی، نو دا ناکړونی دی.

بېلګې: هوګۍ ډاډه کیږي. (هوګۍ پخپله څه نه کوي)

دړه وازیږي. (د دړې وازول پېښیږي. یو شی دا وازوي)

ښوروا لړلکیږي. (ښورا له دې سره څه نه کوي، یو کس یې لړي.)

Kasus احالت (ځنګه والي)

اړینه یادونه: دا حالتونه په پښتو کې همداسې راځي، خو په پښتو کې داتول په رکتوس او اوبلیکوس حالتونو کې خوندي دي او په بل ځای کې پوره څېړل شوي، چې هلته هرو مرو د ژبپوهانو مرستې ته هم پوره اړتیا لیدل کیږي، خو دا دلته راوړنهیې هم بې ګټې نه ده او ناسمه هم نه ده. دادې هم په یاد وي، چې دا له موږ سره په ژبپوهنه کې ډېر همرسته کوي، چې دموږ لپاره به ژبڅېړنه کې نوي وي، نو له دې امله ستاسو مرستې ته هم پوره اړتیاشته، چې ناسمون او سمون ته یې سره فکر او څېړنه وشي.

د حالت په څېړلو پیل کوو، په داسې ډول چې د ما په پخوانیو لیکنو کې به لړ بدلون وګورو. دا چې دا بدلون به سم وي او که څنګه؟ په هغې باید اندونه سره بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو د ژبلار لیکنه زیات وخت زموږ لیکوالانو له دباندنیو پښتوپوهانو څخه رانیسي. بله لار نه لرو، خو ناسمونونه باید پهکې وکتلی شو.

۱ – څنګه والي په هکله څه باید وپوهیږو؟

۲ – د کنترول پوښتني – د کنترول پوښتنه داسې کوو

۳ – بدلونونه- د څنګه والي له مخې په رښتینې څه بدلیږي؟

۴ – څنګه والي ته ولې اړتیا لرو؟

۵ – ۴ څنګه والي د یوه لید سره

۵ . ۱ – نومیز حالت

۵ . ۲ – د خاوندوالي حالت

۵ . ۳ – د و .... ته او همداسې نور حالتونه، چې بایدپرې وغږیږو
۵ . ۴ – د ناکړوني حالت

۶ – په پښتو کې حالت – په هکله یې غوره معلومات

په پښتو کې لاندې څنګه والي لرو

نومیز. خاوندوالیز، داتیو یا و...، ناکړونی یا کېدوني څنګه والی

دا حالتونه د نوم/سوبستانتیو او د غونډلو د نورو توکو په منځ کې اړیکې ښایي. نوم په پښتو کې هم د نومیز، خاوندوالي، داتیو، اکوزاتیو څنګه والي په غونډله کې ځای په ځای دي.

په ځانګړې توګه الماني کې د دې څنګه والي لپاره څنګه والي - یا حالتپېژندونکي څنګه بدل شي. په پښتو کې هم د نومیز او اکوزاتیو لپاره داسې راوړلی شو:

کېک خوندور دې (نومیز)

وما ته کېک راکړه (اکوزاتیو)

که غواړې سم څنګه والی یا حالت ومومې، کړی شې د کنترول پوښتنه وکړې:

حالت	نومیز	خاوندوال	داتیو	اکوزاتیو
بېلګه	هلک	د ملګري	و مور ته	سوغات ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنرولپوښتنه: څوک یا څه سوغات ترلاسه کوي. د چا مور کوچني ته سوغات ورکوي؟

هلک و چاته سوغات ورکوي. هلک و مورته څوک یا څه ورکوي؟

بدلون – د څنګه والي سره ټیک څه بدلیږي؟

له ټولو څخه د مخه (د ټولو سره له مخه ناسم دی) نرښځیوال باید د حالت سره سر وخوري. دا نرښځیوال په ګوته کوي، چې نوم په کوم حالت کې ځای دي:
بېلګې یې راوړو او نور کېدی شي دا زما په نورو لیکنو کې وکتل شي.
پلار، د پلار، له پلار.... او دلته نور ډېر شته، چې بلځای کې څېړل شوي، پلار(په اکوزاتیو حالتکې).
په پښتو کې ، څوک، چا، څه همهغسې دي، خو د حالت اړوند مورفیمونه ورزیاتېږي.
لکه: چا، څوک، څه؟ د چا، د څه؟ له چا، له څه؟ او نور او چا، څوک، څه؟

په غونډله کې یو نوم کم یا لږ یواځې وي- هغه زیات یا ډېر له یوه خویوي سره وي:
،دا یو ښه سړی دی،،
کله، کله یې په غونډله کې ځایناستی لیکل کیږي:
،، هغه ډېر ښه دی.،،

دا په دې ترېپوهېدنه چې نرښځیوال ، خویوی او نومځاینیوی په غونډله کې بدلیږي.:
،، زه د یوه ښه سړۍ سره لیدنوخت لرم. زه له هغه سره نن ګورم..

څنګه والي یا حالتونو ته څه اړتیا لرو؟

د څنګه والي یا حالت په مرسته پوهېږو، چې نوم/شینوم په غونډله کې کوم رول غوره کوي یا نیسي او په کوم ،، نسبت،، (اړوندوالي یا په اړیکو کې) د غونډالې د نورو ویپونو سره ځای نیسي. بې له څنګه والي یا حالت به ډېرې غونډالې نه پوهېدونې یا هکپکونکې برېښېدی یا وبرېښیږي.

لاندې وکورۍ. په لومړۍ غونډله کې به نومونه ښه بدل نه شي او په بله کې به دا کار وشي.

-- کوچنی مور ملګري لیک ورکوي،، دا هکپکونکې برېښي، که ؟ او یا څه نه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچنی ومور ته دملګري لیک ورکوي..

که دا غونډله د پوښتني په ډول ولیکو، نو داسې به وي:

څوک وچا ته د چا لیک ورکوي؟

څنګه والی یا حالت هغه دنده روښانه کوي، چې نوم یا همداسې نومځاینیوی یې په غونډله کې غوره کوي، او په غونډله کې یې د نورو وییونه سره ،، نسبت،، یا اړیکې په ګوته کوي..

دا څلور څنګه والي یا حالتونه به تل له تا سره مل وي، نو ښه پام اوو څېړنه یې همدومره اړیینه ده: دا نور نه څېړم، په ډېرو لیکنو کې څېړل شوي.

سیده -، ناسیده شی

سیده شی: پېژند: غونډالغړی، چې د کړنوي، په اکوزاتیو کې ، د غونډلې په واک کې دي او د یوه شي سینتاکتیکي دنده ډکوي.

مخامخ وی یې ناسیده شی.

١ - کارونبېلګه: په غونډله کې. ،، زه دما د کورکیلي لټوم.،، ،، د ما د کور کیلي،، یو نومیز غونډال غړی دئ، چې په اکوزاتیو ډول دئ او د یوه سیده شي دنده وکړنوي ،،، لټوم،، ته پوره کوي.

یوه غوره یادونه: موږ باید وهڅېږو، چې په خپلو ټولو لیکنو کې یو څه چې په پیداښني توګه راغلی شي، بې پروا پرې نه ږدو. لکه په پورته غونډاله کې، چې د کړنوي د مخه ،، و ،، باید ولیکو. له دې سره د غونډالې څرنګوالی هم په پام کې نیول کږي، چې باید ونیول شي.

١ – سیده شی نخښونه د سیمانتیکي دندې سره سراو کار لري، چې په ډېر دا ډول جوړښتونو کې خوندي ده، دا دکړنوي له کړنو څخه سیده اغیزمن شی یا ابجکت، چې هغه په دا ډول اړونده کېدنجوړښتونو شی یا ابجکت کیږي. ،، د کور کیلي د ما له خوا لټول کیږي.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - ،، داسیده شی پسې نښتی له کړنویکړنو (یا د کړنوي له کړنو) څخه اغیزمن دی...،،

ویی - یا لغات جوړونه:Wortbedeutung/Definition

ناسیده شی

ویی پرېپوهېدنه/ پېژند

۱ – ژبه: غونډالبرخه، چې د کړنوي په واک کې دی، په ډاتیو ډول وي او د یوه شي سینتاکتیکي دنده پوره کوي. دا کلیمه د برخې په څېر د جینیتیو لپاره دنده هم پوره کوي –

او داتیو شی همداسې اړیکوي شي لپاره کارول کیږي. دلته نور هم ډېر څه شته، چې باید لیکل شوي وی، خو نور ورته ستړی شوم.

کارونېلګه:

-- په غونډاله کې: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، ،، له تا،، نومینال غونډالغړی دی، چې د الماني په داتیو او پښتو کې ،، له تا؟؟؟،، حالت کې دي او وکړنوي ،، مرسته،، ته د یوه سیده شي دنده پوره کوي.

-- د ناسیده شي نخښونه د داتیو لپاره کله د همهغه پرېپوهنیزه کلمه د پاس کلیمي(دا پاس په دې پرېپوهېدنه دی، چې هغه بل څه خوندی لري. برخه ورته نه شو ویلی، هغه بیابل څه دي) لپاره کارول کیږي پرته له اکوزاتیو(سیده شی).

-- دا ناسیده شی په الماني کې (پښتو ته دې پام وشي) له سیده شي په څېر نه د یوه ناکړوني غونډالي سبجنک(نوم) په څېر کارول کیږي: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، داسې کیږي، چې،، له تا سره به مرسته وشي،،، دا ناسیده شی ،، له تا،، په داتیو حالت پاتیږي.

Kasus (څنګه والی پېر یا حالت)

یادونه: په څنګه والي کې مې لیکنې تکرار راځي، خو بدلونونه پهکې شته. لوستلیې ماتهپېژړه پورې بربښي.
دلته به لږ څه روښانه کړو او ځنې.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني ژبې له مخې څلور ځنګه والي یا حالتونه لرو. دا چې په پښتو کې څو دي، دې ته دې پام وشي او ودې څېړل شي. زه به خپل وړاندیزونه وکړم. دلته د ډېروالي کې یواځې د داتیو ځخه څه راوپېستلی شو.

١ – نومیز پېر

پوښتنه: څوک، چا یا څه؟ (چا-، څوک-، څه ځنګه والی)

٢ – خاوندوالي ځنګه والی یا پېر

پوښتنه: دچا؟ د څه؟(د چا - ، د څه ځنګه والی یا حالت)

٣ – داتیو

پوښتنه: له چا، له څه (سره، څخه، کره...)؟ وچا (ته)؟ ، (تر) څه- ، - چا پورې؟، په چا ،په څه (کې)؟ نور هم باید پام ورته وشي. یا

۴ – اکوزاتیو:

پوښتنه: څوک؟ چا؟ څه؟ دا او ١ – ځنګه والی یا پېر یو ډول ښتنویونه خوندي لري، خو دا په پرېکړوني ځنګه والي حالت کې کارول کیږي.

یادونه: دا ځرنګه والي یا پېرونه ما څو ځایه څېړلي او په اخرو لیکنو کې مې سمونونه پهکې راوستی، په ځانګړې توګه دریم ځنګه والي یا پېر کې.

Nominativ نومیز:

ښځینه: ونه، یوه ونه، دموږ ونه. زیات یې : ونې.

نارینه: کور، یو کور، د تا کور. زیات یې: کورونه.

Genitivخاوندوالی:

ښځینه: د ونې، د یوې ونې، دموږ د ونې. ډېر یې : د ونو

نارینه: د کور، د یوه کور، د تا د کور، ډېر یې : د کورونو

Dativ داتیو:

له ونې (سره، څخه، کره...)

له یوې ونې (سره، څخه، کره...)

د موږ له ونې (سره، څخه، کره...)

له ونو (سره، څخه، کره...)، له کور

له یوه کور (څخه، سره، کره...)

د تا له کور څخه(سره، کره....)

له کورونو څخه

و تا (ته)، وهغه (ته) (ن)، و هغې (ته) (ښ) ، وهغوي (ن،ښ) ته.

په تا او ....، پر غغه....، او نور.

اړیینه یادونه: ماپه خپلو د مخه لیکنو کې داسې اندل، چې ګوندې دا ،،له...څخه،، دی، خو داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: دلته ډېر څه د ويلو شته او چې ايا دا ښځينه، نارينه يا ښځه کېدی شي. په دې هکله بايد فکرونه سره بدل شي او که له نورو ژبو څخه څه نور هم په کې بدلېدلی شي. دا پورهخبرو څه بايد وي.

Akkusativاکوزاتيو

ونه

يوه ونه

دمورډ ونه

ونې

يادونه: دا اکوزاتيو او د نوميز څنګه والي يا حالت کې يو ډول دي، خو لومړی کرونې دي او دا بل پرېکړوني يا ناکړوني دی.

کور

يو کور

د تا کور

کورونه

اتريبوت (پژندنخښو) سره بېلګې:

نارينه: زوړ چينار. د زاړه چينار. له زاړه چينار څخه. زوړ چينار.

ښځينه: ځوانه ونه. د ځوانې ونې. له ځوانې ونې څخه . ځوانه ونه

Der Konjunktiv ترنويي يا - لغات

کونيونکتيو يا کنجنکشن

Der Konjunktiv I

کونيونکتيو ۱ ترنويی ۱

۱ – کونيونکتيو زيات يوه هيله، يوه غوښتنه يا (يوڅه) رابلني ته وايي (افاده کوي).

دا چې ويل کيږي، لا تراوسه رښتيا شوي يا کړل شوي نه دي، بلکه د ويونکي له خوا څخه داسې غوښتلکيږي.

بېلګه: - هوښ ولره

- سړی دې دوه هګۍ واخلي

- هغه دې صبر وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – له کنجنکشن ۱ سره ناسیده/ نه ویېزې (نه ور غږېزه) ویناوې جوړېږي.

بېلګې: ځوان وایي، هغه هره ورځ خپله د خوښې مړۍ خوري.

پلار وایي، هغه دې پیسې سپما کړي.

Konjunktiv II (Möglichkeitsform II)

کونیونکتیو ۲ (شونتیابڼه) ترنوییز ۲ :

۱ – کونیونکتیو ۲ یو څه وایي چې په خیال کې وي، خو عملي شوي نه وي.

بېلګه: که شونتیا یې وی یا که کېدی شي یا که کېدونکې وي، هغه به هره ورځ خپله د مینې مړۍ خوري.

ما به داسې نه وی کړي.

زه به داسې څه هیڅ (وخت) ونه کړم.

کونیونتیو ۲ زیات وخت د درنښت له امله هم کارول کیږي.

بېلګه: ما به هیله لرودی، چې تا دې یو ه غزل ویلی وی.

ما به تاته مشوره درکړې وی، چې دا کتاب دې ولولې.

۳ – کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، هغې پسې چې یو څه ته لاسرسی شوی وي.

بېلګې: نو دا به وو.

د ازموینې لومړی پړاو به تا اوس سرته رسولی وي.

۴ – کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، چې یو څه تېر او سرته رسېدلي وي.

بېلګه:که بس په خپل وخت راغلی وی، زه به په سم وخت ښونځي کې وی.

۵ – کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، که یو څه همدا اوس پېښېدلی.

بېلګه: که ما په همدې وخت کې پیسې لرودی، زه به له تاسره سینما ته لاړ شم.

۶ - کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، که یو څه لا نه وي پېښ شوي.

بېلګه: که موږ د ښونځي کار دا اوس نه لیکلی، زه به نېکمرغه وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Konjugation im Konjunktiv I

بدلون په ترنویونو ۱ کې

اوسمهال

زه ځم　　زه وايم　　زه خبرې کوم

ته ځې　　ته وايې　　ته خبرې کوې

هغه، هغوي ځي　　هغه، هغوي وايي　　هغه، هغوي خبرې کوي.

موږ ځو　　موږ وايو　　موږ خبرې کوو

تاسو ځئ　　تاسو وايئ　　تاسو خبرې کوئ

هغوي ځي　　هغوي وايي　　هغوي خبرې کوي

پایشوی راتلونکی Perfekt

زه دې تللی وم　　ما ويلي دي　　ما خبرې کړي

ته دې تللی وې　　تا ويلې دي　　تا خبرې کړې دي
هغه، هغوي تللي دي　　هغه هغوي ويلي دي　　هغوي خبرې کړي دي

موږ دې تللي يو　　موږ ويلي دي　　موږ خبرې کړي دي

تاسو دې تللي وئ　　تاسو دې ويلي وي　　تاسو خبرې کړي دي

هغوي دې تللي وي　　هغوي ويلي دي　　هغوي خبر کړي دي

راتلونکی ۱ Futur I

زه به لاړشم　　زه به ووایم　　زه خبرې وکړم

ته به لاړ شې　　ته به ووايې　　ته به خبرې وکړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه، هغوي به لاړ شي   هغه، هغوي به ووايي   هغه، هغوي به خبرې وکړي

موږ به لاړ شو   موږ به ووايو ،   موږ به خبرې وکړو

تاسو به لاړ شئ   تاسو به ووايئ   تاسو به خبرې وکړئ

تاسو به لاړ شئ تاسو به ووايئ   تاسو به خبرې وکړئ

هغوي به لاړ شي هغوي به ووايي   هغوي به خبرې وکړي

Futur II راتلونی ۲

زه به تللی وم مابه ويلي وي ما به خبرې کړې وي

ته به تللی وې تابه ويلي وي   تا به خبرې کړي وي

هغه، هغوي به تللي وي هغه، هغوي به ويلي وي   هغه هغوي به خبرې کړې وي

موږ به تللي وو   موږ به ويلي وي   موږ به خبرې کړې وي

تاسو به تللي وی   تاسو به ويلي وي   تاسو به خبرې کړي وي

هغوي به تللي وي   هغوي به ويلي وي   هغوي به خبرې کړي وي.

Die direkte Rede

سيده ويناوې يا – خبرې يا ګړېدل(؟)

يادونه: ما پورته د هغه اړوند وي دوه ډوله پرېږو هېدني ليکلي. دا توپير لرى. د سم اند له مخې وينا يو څه او خبرې بل څه دی. وينا يو رښتيا ارزښت لري او هغه بايد وښوول شي، چې داوينا رښتيا او که نارښتيا ده او خبرې دا نه وايي. دا به داسې ووايو، چې ټول هغه ويل، چې دا د وينا پېژند نه لرې، خبرې دي.

سيده خبرې د يوې غونډالې برخه ده، چې ويونه ببرته ورکوي، کوم چې ويل شوي وي.

دا ويل شوي چې په نخښه کړو، د نخښوننخښو منځ کې ځای په ځای کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شونتیاوې:

پلار وویل: ،، نن موږ یو چکر وهو.،،

،،نن موږ یو چکر وهو،، ، پلار وویل.

،، نن،، ، پلار وویل، ،، موږ یو چکر وهو،،.

،، ایا نن یو چکر وهو؟،، ، سپین وپوښتل.

،، موږ نن یو چکر وهو!،، ، سپین غږ کړ.

die indirekten Rede ناسیده خبرې

په ناسیده خبرو کې (نه وییزې خبرې) دا ویلشوې وییونه بېرته نه ورکوي، بلکه په یوه وییزه خبرې خبر ورکول کیږي.

سرې دبېلګې په توګه په کار اچوي، که سرې د یوه بل یوه وییزه خبره یو دریم ته ورکوي.

ناسیده خبرې دې په کونیونکڅیون ۱ کې ځای په ځای وي.

سپین ماته وویل، هغه نن د فوتبال (پښنو غونډوسکې) لوبغالي ته ځي.

سپین ماته وویل، چې هغه نن د فټبال(پښنو غونډوسکې) لوبغالي ته ځي.

لوبغاړی په اند وو، هغه په ښه حالت کې دی.

ناسیده خبره په کونیونکڅیو ۲ کې ده، که کونیونکڅیون ۱ څخه یواځنی روښانه وي:

سپین وویل، که د هغه مورپلار نن یو نوی موټر اخستلی وی. ما به هیله لرلی وی، چې هغوي نن دلته راغلي وی.
ناسیده خبرې زیات په اینډیکاتیو وي، که روښانه وي، چې یوه ناسیده خبره مخ ته پرته وي، په ټوله کې یه یوه غونډاله کې له یوه پیلویي سره .

سپین وایي، چې هغه د کورکار کوي.

موټروان په اند دی، چې دی مختګ لري یا ----،--لومړیتوب لري.

pas·siv نه کړونی

یوه کړنې ته لومړی بوخت یا کړونی، و یوې ټاکلې کړنې ته لومړی پل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خویوی یا خویګړ Adjektiv

۱ ـ له خپله ځانه له خپل ځان څخه څه نه پیلول او بې کړنې انتظار کول، شیان ځان ته راتلونې پرېښول، نه کړونی، ارام، موخې ته هڅېدونکی، نه کړونتوانمنده یا د څه لپاره هڅېدونکی.

،، هغه د سوچ بوچ ناکړونی پیداښت دی.،،

-پخپله په یوه څه کې نه کړونکی،څه چې ورسره پېښیږي، هغه به وي، په ځان تېرېدونې پرېږدي،،

۲ ـ په یوه شي کې پځپله بوخت، دا نه کول، هغه یا دا پر ځان باندې منل، یو څه له ځان سره پېښېدلو پرېښودوني، په ځان اغیز پرېښودوني.

،، هغه غوښتل په خبرو اترو کې نه کړونی نه وي،،

څه دا لاندې دي؟

(چا) (د چا) (له څه شی) سره (څوک) (له چا) سره وواهه؟

پوښتنه ده، چې موخه وره رامنځ ته شوې او په نوکانو کې حالتونه یا څنګه والي دي.

چا (نومیز حالت دی. ما، هغه، سپین...) یې په ځای راځي. د چا (دلته ،، د ،، د خاونداوالي مورفیم دی، دا ،، د چا،، د خاوندوالي حالت دی)

یادونه: په دې دوه حالتونو کې موږ په پښتو کې شتونځې نه لرو، که څه هم په نومیز حالت کې بیا د (څوک) باندې بدلیږي او همداسې د پرېکړوني حالت کې هم بیا د ،، چا،، په ،،څوک،، بدلیږي. دې ته په الماني کې اکوزاتیو وایي. له چا (داتیو حالت دی، دې ته بیا په پښتو کې زیات بېلابېل برخې وایې او که پخپله حالتونه دي، لري).

انتروګاتیوغونډالي Interrogativsätze
روښانه ده، چې ته به په دې وینو کې ځانله پوښتننخښه په پام کې لرې. دا کېدی شي ډېره پارونکې یا په زړه پورې وي، چې ستا د ژبې نوي ویونه و پېژني. پښتو ژبه په ټولیزه توګه یا په ټوله کې پوره پېچلې ده، خو زیات دا بیا هم بېخي سم اندیزه او یواځې کېدی شي، چې پېچلې روښانه شوې وي. ګرامر(پښتو ژبلار) ټکي په ټکي ژباړل شوی (*) ،، د لیکلو هنر،،. نن موږ د دې لاندې د ویونو ـ او غونډالو پوهنه(۱) پوهېږو، دا په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ېپو هېدنه چې د ديو ې ژبې لارسيستم. د نورو ژبو په څېر مور هم کړی شو زمور د پښتو ګرامر يا ژبلار په بېلابېلو موضوعچاپېريالونو ووېشو:

انعطاف. زمور ستونځې دا دي، چې مور په پو هنه کې د ويونو د څرنګه والي سره نه يو مخامخ شوي.

سرړی په يوه څه هلته پوهيږي، چې ورسره مخامخ شي او په هغې کې يې پام ته راشي، چې څه څه دي؟

اوړېدنه، بڼه بدلېدنه: د دې دوه ويوواو نورو کارول بايد موخور وي.

اوړېدنه کې لور يا موخه له يوې لور يا يوې موخې بلې ته اوړي.

بدلېدومي هغه دي، چې موخه همغه ده، خو د وي بڼه بدليږي.

خوزند/transformiéren

بڼه بدلول، اوړېدل، بلډول کول.

د اوړېدل لاندې څه پوهيږو؟

١ ا - ترانزيتيو يا خوزند تلونی ؟؟؟ : لور، ځای لور بدلول.
١ ب – اوړېدل(ترنزيتيو، لکه په ١ ا – کې د موټر لوربدلون ځان چمتو کول...: ب) رېفلکسيو يا بېرته راګرځېدونی راګرځېدل: ځان راتاوول، بل لور بنوول؟

پيداېښت(بې له ډېرو):

ټولي هغه ژوندی او مړې څرګندېدني يا پېښېدني، چې بې د انسان د څه کړني ځخه شته يا منځ ته راځي پيداېښت دی. يا پيداېښتي دي

،، ناژوندی پيداېښت،،

- د بوټو، ژوو، اوبو او تيګو، د ځمکې د سر برخو په څېر ټولوالی يا د ټاکلو ځايونو(چې انسانان نه وي ورغلي او يا له هغوځخه نه وي جوړشوي).

،، غوړېدلی پيداېښت،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويېوولونه

په پښتو کې .... ويېوولونه شته: نوم، ادجګتيو يا خوی وی، نومځاينيوی، ګنيزويونه، کړلويونه، ادوربونه، اړيکويونه يا نسبتي ويونه، ترنويونه او انترجکشنونه. دا ويونه کېدی شي په بدلېدونکو او نه بدلېدونکو ويېوولونو ووېشل شي .دا د يوه لنډه يادونهوي او نور مخ ته نه شم تللی.

غونډالغړي

د غونډالي جوړښت او موخه د غونډالي جوړښت په واک کې دی. دلته يا له دې سره بايد ته غونډالغړي او ويېوولونه سره ردبدل نه کړې. ويډول ټولکی يا کاتيګوري بلل کيږي، په کوم کې چې ته هر ځانکړی وی ترتيب کولی شې. غونډالغړي په څټ د يوې غونډالي توکي دي، دوي يوه دنده سرته رسوئ او کله کله کړی شي له يواځې يوه وي څخه جوړ وي، کله کله له ډېرو يونو څخه هم يا ويګروپونو څخه هم جوړ وي. د پښتو غونډالغړو پوري شينوم، برېديکات، شی لکه اکوزاتيو شی، خاوندوالی او داتيوشی او اړيکوی شی او همداسې ادوربالي ټاکنې، چې کله، چېرته، څنګه او يا ولې يو څه پېښيږی.

دا چې له کومو غونډالغړو غونډاله جوړه شوې ده، کړی شې د غونډالي د يوه ژورې څېړنې څخه راوباسې.

وختبنه: موږ په پښتو کې درې وختبنې لرو. اوسمهال، تېرمهال، او رتلونکی مهال. د دې لپاره چې دا مهالبنې

Adpositionenاړيکويونه يا نسبتي ويونه د کسانو، شيانو يا پېښو په منځ کې اړيکې ټاکي. له دې امله اړيکويونه هم بللکيږي.دوی کړی شي کوزال**kausale** (بنسټ – پرته ، بې، په ځای)، لوکال**lokale** (ځای بېلګه: (کره، باندې)، تمپورال**temporale** (وخت- بېلګه: (له) څخه، شاوخوا، ترڅ، ته) يا موډال **modale** رقم اوډول – بېلګه: پسې پېښه، مننه) نسبتونه يا اړيکې روښانه کوي.

کوزال(بې ما، پرته له ما يا له ما پرته، د ما پر ځای)،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځاییز: (پر یوه بجه، د ۱۱ بجو شاوخوا، پر ۱۱ بجو باندې)، وختیز ـ له ۱۱ څخه

ګنيز

ګنيز ګڼنويونه دي او ګڼون يا تعداد، درجه يا د ټاکلو شيانوډېرى دي. داسې په نامه توانګڼونه هم شته(يو، دوه) يا هم څوموالیز (لومړى، دويم).

Interjektionen انترجکشنونه(ويين ويونه يا دويلو ويونه) دا ويينويونه يا افاده ويونه دئ يا فقط ويل کيږي. دوي په رېښتيني د غونډالې سره يوغږيزوالي کې نه راځي، خو دا يوچا ته غږ کول يا جګ غږونه دي، چې د هغو سره ته ټاکلي احساسونې ويلى شې(کله آ، هی هی ، بوى).

ويي جوړونه او ويي پرېپوهېدنه

ويي جوړونې په ويي سپماکي همداسې چټک مخ ته ځي لکه ويي له منځه تلنې. که د لرولو ژبنيزو الو په بنسټ ويونه منځ ته راځي، نو دې ته ويي جوړونه وايي. د ويي جوړونې غوره يې يوځاى اېښل شوي ويونه(ګډوله ويونه) او رابېلېدنې دي.

غونډالشننه

د دې لپاره چې سمه غونډالشننه وکړو، ته بايد لومړى په يوګونو غونډالو غړو باندې يو ليد واچوې يا وپېژنې

د غونډالغړو ټاکنه

غونډالې له غونډالغړو څخه جوړې دي. ته دلته زده کوي، چې ته څنګه غونډالغړي ټاکل شې او څومره غونډالغړي شتون لري يا شته دئ.

غونډلغړي څه شی دئ؟

لکه څنګه چې ته په ډاډ پوهېږې، غونډالې په خوښه نه دي جوړې شوې.دوي له غونډالغړو، په دې پرېپوهېدنه چې له ويیونو يا اړوند ويیوندلې څخه جوړ دي. غونډالغړي د يوې غونډالې په دننه کې يواځې يا فقط د پوره برخې په څېر غونډالې ته ور واچول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرې یا د بل ځای نیوي کېدی شي. سرى غونډالغړي په ترې نه تېرېدونکو او پور هکېدونکو غونډالغړو سره توپیروي.

د غونډالغړو او وییېولونو په منځ کې څه توپیر دی؟

دا غوره ده، چې ته غونډالوییونه د وییېولونو سره ردبدل نه کړې، که څه هم دوي کله ورته اورېدلیکږي، د بېلګې په توګه ادورب(وییېول) او ادوربال(غونډالغړي).

وویېولونه د غونډالي توکي دي، له دې سره هر یو ویي تنظیم یا ترتیب کیږي. کړنوییونه،نومونه یا خویوییونه د وییوندولونو بېلګې دي.

غونډالغړي یې په ځېب یا مخامخ د غونډالي غړي دي. غونډالغړي بیا له بېلابېلو وییونو، وییېولونو یا وییېلو جوړ دي.

سپین چټک له ښوونځي څخه وروسته خپل د کورکار سرته رسوی، چې د خپل ګران ځمري لپاره ډېر وخت ولري.

- سپین: سبجکت یا نوم

- سرته رسوي: پرېدیکات(Prädikat په پښتو یې سم نه شم اړولی)

- له ښوونځ څخه وروسته: تمپورال ادورب

- چټک: مودال ادوربالModaladverbial

خپل د کور کار: اکوزاتیو شی

- چې دخپل ګران ځمري لپاره ډېر وخت ولري: Kausalobjekt

- ګران : Attribut

کوم غونډالغړي شته دی یاشتون لري؟

ترې نه تېرېدونکو غونډالغړو پورې نوم او پرېدیکات اړه (که غواړی تعلق) لري.

یوه پوره غونډاله لږ تر لږه دا دوه غونډالغړي لري. ټول نور غونډالغړی لکه **adverbiale** ادوربال ټاکني یا شیان پوره کېدونکي غونډالغړي دي او نه هرمرو اړین.

ټاکل یا شیان پوه کونکي غونډالغړي دي او نه په زور اړینن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Das Subjektسبجکت نومويونه

سبجکت تل د نوميز لپاره راځي او پوښتني ،، څوک، چا، ياڅه؟،، ته ځواب ورکوي.
سبجکنت په يوه غونډاله کې ښايي، څوک يا څه يو څه کوي. په هره پوره غونډاله کې بايد يو سبجکت خوندي وي. سبجکت د بېلګې په توګه کولی شي، يو نوم، يو ځانيز نوم، يو نومځاينيوی يا يو نوميزکونکی وي.

نوم: ځوان بېديږي.

ځانيز نوم: سپين بېديږي.

نومځاينيوي: هغه بېده دی.

نوميز کونه: خرار زوروي.

له پوښتني ،، څوک، چا،څه؟ سره کړی شې په يوه غونډاله کې سبجکت وټاکې. دلته يو څو بېلګې:

پرون په تلوېزيون کې ښه فيلم و ښوولشو. پوښتنه: پرون پهتلوېزيون کې څوک يا څه وښوولشو؟ سبجکت: يو ښه فيلم.

هوګی په جګ غږ خاندي. پوښتنه: څوک يا څه (شی) په جګ غږ خاندي؟ سبجکت: هوګی.

دا چې ته پرون دلته وې، زه خوښ شوم يا وماته يې خوښي راوبخښله. پوښتنه: چا يا څه زه خوښ کړم؟

سبجکت(نومويونه): دا چې ته پرون دلته وې.

Das Prädikat پرېديکات يا غونډالوينا

پرېديکات وايي، چې دا شی څه کوي يا يې په تېر وخت کې څه وکړه. د پرېديکات پسې د پوښتني سره پوښتي: دا شی څه کوي؟. سرې يوه برخيزه او دوه برخيزه پرېديکا ت سره توپيروي. په لومړی بېلګه کې پرېديکات بېديږي دی. سرې پوښتي: هلک څه کوي؟ . په يو دوه برخيز پرېديکات کې يوه دوه برخې شوی پرېديکات مخ ته لرو، که په غونډاله کې له يوه پرېديکات ډېر وي. په لاندې غونډاله کې دوه برخيز پرېديکات خوندي دی:

- هلک بېديږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نن غرمه هلک بېده شو.

په دې غونډاله کې پرېديکات دی: هلک بېده شو. که پرېديکاتبرخې ويونه رابند کړي ياراغونډ کړي يا په غبېږ کې ونيسي، چې هغه پرېديکات اړوند نه دي، نو سرې د پرېديکات غيږ يا غونډال نوکانو غږيږي.

د پوښتنې سره ،، دا شی څه کوي؟،، کړی شي ته پرېديکات وټاکې. ته دلته د پرېديکات ټاکنو لپاره يو جوړه غونډالې ميمې.

- په شيبو شېبو وريږي. پوښتنه: دا څه کوي؟ پرېديکات: وريږي.

- ما له ځمکلاندې څخه کتابونه راوړل. پوښتنه: ما څه وکړل؟ پرېديکات: (...) راوړل.

- دوي په جګ غږ خاندي. پوښتنه: دوي څه کوي؟ پرېديکات: (...) خاندي

خاوندولي- ، داتيو – او اکوزاتيوشی

شيان پوره کېدونکي غونډالغړي دي او کېدی شي له ډېرو ويونو جوړ وي. په يو هغونډاله کې کېدی شي، ډېر شيان خوندي وي. دا کېدی شي په بېلا بېلو ګرامري يا ژبلاريزه څنګه والي يا حالتونو کې وي او داسې د خاوندوالي شی، داتيو شی يا اکوزاتيوشی په څېر وي. ته د شيانو پوښتنه کوي، چې ته د ژبلاريزو حالتونو يا څنګه والو پوښتنه وکړې:

- خاوندوالي شی : د چا؟

- داتيو: له چا ؟، له څه؟ وچا؟، وڅه؟، په چا؟، په څه؟، پرچا؟، پرڅه؟... او داسې نور

- اکوزاتيو شيان: څوک، چا يا څه؟

دلته هم موږ دتا لپاره يو څو بېلګې چمتو کړي. د شيان داسې د غونډالغړو په څېر تاکې:

زه د ښکلو کلونو ياد لرم. پوښتنه : د څه ياد لرم؟ خاوندوالی: د ښکلو کلونو.

- سپين و ځمري ته يوه سپينه پياله سوغات ورکوي. پوښتنه: څوک يا څه سپين و ځمري ته سوغات ورکوي؟ اکوزاتيو شی: يوه سپينه پياله.

- زه د ما له ملګرو سره مرسته کوم. پوښتنه: زه له چا سره مرسته کوم؟ داتيو شی: د ما له ملګرو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکویز شی Das Präpositionalobjekt

اړیکویز شی یو شی دی، چې د اړیکوي له لارې، یوه مخوي سره تړلی وي. د نورو شیانو بل ډول کړی شي اړیکوی (یا اړیکګړ) په خاوندوالي، داتیو، اکوزاتیو څنګه والي کې وي. دا اړیکوییز شی کړی شي د دې پوښتنو سره وټاکل شي.،، وچاته/ وڅه ته.......................او داسې نور

اړیکوي شی د اړیکوي له مخې پېژندل کیږي. دبېلګې په توګه په لاندې غونډله کې: زه د ما له ورور سره ولمنځتون ته ځم.

د اړیکوي د شي پسې پوښتنه داسې ده: زه له چا سره ولمنځتون ته ځم؟

د اړیکوي شي لپاره نورې بېلګې:

زه دما و ملګرې ته درېږم. زه وچا ته درېږم؟ د ما و ملګري ته.

هوګی د زړه له کومې د هغې په سیتار لوبې کوي. هوګی په څه باندې د زړه له کومې لوبې کوي؟ د هغې په سیتار باندې.

ادوربال ټاکنې Adverbiale Bestimmungen

ادوربال ټاکنې هم د غونډالپوره کونو سره سر او کار لري. هغه د کړنو ټیک څنګه ولې روښانه کوي. لاندې ادوربالټاکنې سره بېلوو:

-- د ځای ادوربالټاکنې (لوکال) روښانه کوي، چې څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، چېرته،، ، ،،وکومځای ته،، یا ،، له کوم ځای څخه؟ سره کیږي.

-- د وخت ادوربال ټاکنې(تمپورال) روښانه کوي ، چې کله څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، کله؟،، ، ،،څومره اږد وخت،،؟ یا ،،څومره زیات،،؟

-- د دول او څېړ ادوربال ټاکنې (مودال) روښانه کوي، چې یو څه څنګه شوي وي. د دې پوښتنه ده، چې څنګه.

-- د لامل ادوربالټاکنې (کاوزال) وایي، ولې یو څه پېښ شوي دي. د د پ،شتون ویونو سره پوښتنه کوي، چې ولې او له څه امله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې ادوربالټاکنې او اړیکوییز شیان ورته کېدی شي، خو سړی کړی شي د پوښتنویونو په مرسته یو له بل توپیر کړي، لکه ولې یو څهپېښ شوي دي.

د د ادوربالټاکنو د ټاکل لپاره یې بېلګه.

-- ځمری د خرابې هوا له امله ښه خویه نه دی. پوښتنه : ولې ځمری ښه خویه نه دی؟ کاوزال ادوربال: د خرابې هوا له امله.

--غوټۍ او ځمری د اوبو وغاړې ته تللي. پوښتنه: غوټۍ او ځمری چېرته تللی؟ لوکال ادوربال. د اوبو وغاړې ته.

-- هغه له (زوړند) ټیټ سر سره کورته راغی. پوښتنه: هِغه څنګه کور ته راغی؟ د (زوړند) ټیټ سر سره.

-- زه نن سینما کې یم. پوښتنه: زه کله سینما کې وم. تمپورال ادوربال: نن.

اتریبوت د غونډالغړي برخې په څېر

اتریبوت خپلواکه غونډالبرخه نه ده. هغه یوې غونډالغړي ته زیاتونه ده او ځانله ځای نه لري. اتریبوت کېدی شي په بېلابېلو بڼو رامنځ ته شي.

Adjektiv-Attribut خوییز اتریبوت: که یو نوم د اتریبوت له لارې نږدې ټاکل کېدی شي، نو دا خوي وی یو اتریبوت دی. لکه د بېلګې په توګه: کوښښي زدکونکی.

Genitiv-Attribut خاوندوالي اتریبوت:دا اتریبوت یو د خاوندوالي او اړوندوالي یو څه ته ښايي او له دې سره د خاوندوالي په حالت کې دی: د زدکوونکي قلم.

Präpositionales Attribut اړیکوییز اتریبوت:

دا اتریبوت که اړیکوییز شی له یو اړیکوي سره تړل کیږي لکه د بېلګې په توګه: زدکوونکي له تورو بوټانو سره.

ادوربال اتریبوت: دا ادوربال اتریبوت له یوه ادورب څخه جوړ دي، دا یوه ویی ته زیاتوالی انځوروي، لکه د بېلګې په توګه: دا هلته پوښتنې ډېرې مرستندوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Apposition اپپوزېشن : يو اپپوزېشن و يوه نوم ته يوه ورزياتونه ده او پخپله هم له يوه نوم انځورېږي يا جوړ دی او د يوې بېلېدنځښي له لارې سره رابندېږي.

بېلګه: مېرمن هوګې، چې د ښوونځي مديره ده، ډېره سخته ده.

Konjunktiv und indirekte Rede ترنوی او ناسيده خبرې (وينا؟)

د کړنويونو سره اړوند يوه بله ګرامري کاتيګوري داسې په نامه مودوس دی. دا وی يو رېښتينی پېښه، يو امر، مګر يوه غوښتنه هم يا يوه کېدنه يا شونتيا ووايي يا افاده کړي. ترنوی د حالتونو لپاره راځي، چې تراوسه رېښتيني ، مګر کېدونکي دي. له دې امله دا امکاناتېنه هم بلل کيږي. په ناسيده خبرو(وينا) کې هم يا شرطييزو غونډالو کې، دا کارونه مومي. خو دلته يو څو توپيرونه شته، له کومه لامله، چې ترنوی ۱ او ترنوی ۲ سره بايد توپير شي.

Konjunktiv I ترنوی ۱ : راتلونکی ۱ په ناسيده خبرو کې پيداکيږي، خو په کره کارونو کې(چاته غږ کول، (له چا)غوښتل).

-- پلار ويل، چې هغه د دې لپاره وخت نه لري.

-- هغه دې خوښ ژوندی وي!(کره کارونه)

Konjunktiv II ترنوی ۲ : دا ته هلته کاروي، چې ته يو څه غواړې، او هم په ناسيده خبرو کې، په شرطي غونډلو او يا په ځانګړې توګه په درنښت جوړو جوړښتونو کې.

-- هغه به غوښتلو، چې که (کاش چې) دا څه ګرمه وی.(هيله).

-- کړی شم له تاسو هيله ولرم، چې وما ته يو څه له ځان سره راوړې.(هيله منده يا مؤدبه غوښتنه)

-- که ما د موټربيولو اجازه لرلی، زه به اوس تللی وی(شرطي غونډله).

(Eigenschafts-wort) **Adjektiv**ادورب (خويوی يا صفت)

.... ،، ښنګه ويونه،، خوږ، شين، ښکلی، ستړی، کوچنی، چټک، برګ(په غوصه).

(Umstands-wort) **Adverb** ادورب(ښنګه والي وی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- لوکال – یا ځاییز- ادورب: (یو)چېرته، ، کښې، هلته، دلته، مخته، هرچېرته یا هرځای، دباندې او نور

-- تمپورال - د وخت ادورب: تل، تراوسه، له هغې، هېڅ (کله)

-- مودال – د ډول(رقم) ادورب: ښايي، په خواشينی، ټيک،، کم، ډېر، کله کله......

-- کوزال – د لامل ادورب: له دې امله، له دې سره، د دې لپاره

پرونوميال – حالت لپاره ويونه: په دې، ترڅ، داسې چې، (په) څه باندې

ناټاکلې پېژند نخښه (د نر-ښځېوالي لپاره): یو، یوه

دوه غږيز: يو دوه غږيز له دوه بېلابېلو غږلرونکو څخه لکه **Diphthong** (Zweilaut) يو، دوه، بيا او نور.

امرښه: کښېنه! ولوله! وخوره! چپ اوسه! ځان بدل کړه! **Imperativ** (Befehlsform)

ريښتين ښه:نړی ښکلې ده. انسانان مري. **Indikativ** (Wirklichkeits-form)

احساساتوی: ای، اوهو ، وی، پوو. **Interjektion** (Empfindungs-wort)

Transitivität (له لاتين *trānsitiō*) ترانزيتيواو اينترانزيتيو

ترانزيتيويتي(له لاتين څخه: اخوا تلل يا پورېوتل، اوښتل)

پيل يادونه: زه داليکنې له الماني ادبياتو رانيسم. کېدی شي ډېر د سمونونو څه يا په کې وي په کې دي. دا ډېر کار دی، کېدی شي دا ښه شوی وي، خو دا هم تاسو ښه کولی شی، نو مرسته مو مه سپموی.

ترانزيتيويتي(له لاتين څخه: اخوا تلل يا پورېوتل، اوښتل. زه ګوره اوړېدل نه ليکم، چې هغه لوربدلون ته وايي، دا په دې پرېپوهېدنه چې له يوې لور بلې ته اوړي. لور بدلوي) يو ژبلاريز خوي دی، چې و يوه کړنوي يا په ټوليزه توګه يوه جوړښت يا يوه غونډلې ته ليکل کېدی شي. ترانزيتيو مخ ته لرو، که په غونډله کې هم سبجکت او هم يو(سيده) ابجکت و مخ ته ولرو يا همداسې له يوه کړنوي وغوښتل شي. <u>intransitiv</u> اينترازيتيو هغه جوړښتونه همداسې کړنويونه بلل کيږي، چې سيده شی نه لري. که دوه شيان مخ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولرو، نو دا جوړښت همداسې کړنوی ditransitiv دیترانزیتیو(دي دوه ته وايي) بلل کيږي.

بيا:ترانزيتيو او اينترانزيتويا کړنيز – اوکېدنيز کړنوييونه او يا لازمي او متعدي: که رېښتيا ووايم، نو په لازمي او متعدي باندې نه پوهېږم او په دې هم نه پوهېږم، چې کوم يې لازمي او کوم متعدي دئ او دا څه پرېپوهېدنه لري، خو داالماني يې ګورم، نو دا يو يې کړل کيږي او دابل يې کېدلکيږي(داپه دې پرېپوهېدنه چې نه کړلکيږي)، نو ايا دابه کړلکېدونکي(کړلکېدونی) او کېدونکي(کېدونی) نه وي؟ او که غواړئ خوزند او ناخوزند.

بيا يې پېژند: هغه کړنوويونه ترانزيتيو دي، چې د سبجکت په څنګ کې ابجکت هم لري (دوه ارګومنتونه). اينترانزيتيو يې په مخامخ يو سبجکت بسيا کوي، داپه دې ترې پوهېدنه، چې دايوه ابجکت ته اړتيانه لري(يو ارګومنت) چې يوه غونډاله ترانزيتيو يا اينترانزيتيو دئ، کېدی شي له پرېبوهېدنې څخه يې وپېژنو. او د کړنوي له جوړښت څخه هم پرېپوهېدی شو، چې کوم يو وی ترانزيتيو يا اينترنزيتيو دي.

د دې لپاره بېلګې:

سپوږمی ډوډئ پخوي(ت)، ډوډئ پخيږي(اينت)

سپين کتاب لولي(ت) . کتاب لوستل کيږي(اينت).

د ترانزيتيو پښتو پرېپوهېدنه: اخوا تلل يا پورېوتل (لکه له يوې پولې).

زموږ ځوان ژبپوه ښاغلي کامران منګل په خپل کتاب کې د دې لپاره ليږند کړ ليکلی.

زما پرېکړه: د دې لپاره موخور بلل: کړنيز کړنوی او کېدنيز کړنوی يا کړونی کړنوی او کېدونی کړنوی. د دې لپاره اړتيا نه شته، چې موږ دې د ت او اينت لاتين ويي پرېپوهېدنه وليکو. دا د ما د وړانديز نومونه هغه څه سيده په ګوته کوي يا ښايي.

په ټولنه کې: پلار او ځوی يا ځوي او پلار ترانزيتيو دي او ورو او بل ورو دا اينترانزتيو دي. له بل ته سيده تلل او له يو بل ته ناسيده تلل دي.

په ژبلار کې د ترانزيتيويتي د روښانونې په هکله نه هم انديزوالی له بېلابېلو درسي اندونو له لارې هم منځ ته راځي. دلته د ښوونځي ژبلار او د ټوليزې ژبنيز ژبلار ي سره مخامخ ليدلور.

ترانزيتيويتي د ښوونځي په ژبلار کې

په ورځني ښوونځي ژبلار کې به ترانزيتيويتي د يوه ويي پر خوي باندې، چې د څنګه والی يا حالت اکوزاتيو واکوالی ولري، پېژندل شوي يا يې پېژند ورکړ شوی. د دې له مخې يو کړنوی ترانزتيو دی(چې ،،موخه ور،، کړنوی هم بلل کيږي)، که د هغه يو مللوبغاړی څنګه والی يا حالت اکوزاتيو ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي په ژبلار کې توپيرونښنه په پاسيووالي کې ده. يو کړنوی د دې له مخې ترانزيتيو دی، که د پاسيومخ ته تګ په لور کارول کېدی شي، چې له هغې سره (اکوزاتيو -) ابجکت يا شی سبجکت کيږي.

بېلګه: هغه پيسې ليږي – دا پيسې د هغه لخوا ولېږل شوي

په ژبپوهنه کې ترانزيتيويتي

په ټوليزه ژبپوهنه کې د دې (د ښوونځي ژبپوهنې له مخې) په څټ لږ روښانه شوی. په دې ترڅ کې چې د ښوونځي ژبلارې له مخې اکوزاتيو د د ترانزيتيو ټاکنو پېژندنښنو په څېر په چوپړ کې دی، نو په ژبنيز ليدلور کې د اکوزاتيو منځ ته راتګ د يوه جوړښت ترانزيتيو خوي په څېر راوړل کيږي. په ژبپوهنه کې څنګه والی ، حالت يا کاسوس په سر کې يې پېژند د ترانزيتيويتي له مخې ورکول کيږي. له دې سره د هغو ژبو لپاره هم لار وازه ده، چې اکوزاتيو (لکه Ergativsprachen) نه لري او کېدی شي د تراتزيتيويتي پېژند ورکړل شي.

دا موضوع ډېره څېړنه دما لپاره هم ستونځمنه ده. ډېر څه لري، خو هغه له وتونژبې څخه يې را استل وموخه ژبې ته لږ څه ډېريږي او پېچلي کيږي هم.

لنډ ښوونځي کې اکوزاتيو او په ټوليزه ژبپوهنه کې بې له اکوزاتيو هم پېژند لري.

خو د دې لپاره به بېلګه راوړم:

سپي پوليس وداړه.

پام، سپی داړي.

دا دويمه غونداله يوه ټوليزه پرېپوهېدنه لري، دويمه يو ځانګړی حالت روښانه کوي.

نورې بېلګې: کوچني غاب مات کړ(ت). غاب ماتيږي يا غاب مات شو(اينت)

مور مړی پخوي(ت)، مړی پخيږي(اينت)

لمروړانګې د واورو سړي ويلې کوي(ت). د واورو سړي ويلې کيږي(اينت).

کړلکيږي او کېدلکيږي يا کړنيز او کېدنيز.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رکتوس او اوبلیکوس یا ولاړ او پروت حالتونه.

پیل یادونه: ما په دېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله دېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

د رکتوس – یا ولاړ حالات Ca|sus rec|tus

ويي پېژند: ژبنيز نوميز Nominativ ولاړ حالت کليمي سرچينه: لاتين "casus rectus" ،،نيغ، ولاړ حالت يا څنګه والی،، ، همغه پرېپوهنيز يوناني "ptōsis orthē" مخ ته لرو.:

مخامخ ويي يې Casus obliquus اوبليکوس حالت دی.
نوميز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ويل کيږي.

— په بنسټيزه توګه دې ته مخامخ يا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبليکوس دی، چې څنګيز، ننوتي، پروت، ... حالت دي.

Casus obliquus (Deutsch)اوبليک څنګه والی:

ويی ترپېوهېدنه/ پېژند:

۱ – ژبنيز: نه ولاړ -، پروت –، ننوتی – ، وتلی او يا کوږ څنګه والی (حالت). له دې امله به بسيا وکړي، که پروت حالت يې وبولو.

اوبليکوس يا پروت څنګه والي دا لاندې څنګه والي خوندي لري:

بلواک څنګه والی: جينيتيو، داتيو، اکوزاتيو، ابلاتيو او دا اوس هم غبرېزد کليمې بنسټ: له لاتينبلواک حالت يا – څنګه والی، چې يوناني ترپېوهېدنه يې هم همدا ده بلواک کازوس، اوبليک کازوس، ناولاړ، زوړند يه پروت څنګه والی.۱ – کازوس اوبليک جينيتيو، داتيو او اکوزاتيو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور څنګه والي هم شته، لوريز،.. د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل یې بد نه دي.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

اینکلیتیکي نومځاینیوي یوه کیدنه لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعری کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډډه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویې منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

– کړنویي + ځانیز پسېتړی په وینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

– ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لږ د څېړنې لاندې ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو ځنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

دا نسبتي وی و پسې ځاینیوی یاپوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دی. او د الماني داتیو ځنګه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څیر د موخه لور (چېرته) دنده لري. بیلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وتا(حالت) ته (آړیکوی) دروړه.

ګورو، چې ټول اړیکویونه پسېځاینیوي یا پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اینکلیتیکي نومځاینیوي څلور دندې: زه دې، ته مې، هغه مو، دا یې....

دا څلورواړه په یوه ګډوله یا لړی ځنګیزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې ولیدې او هغه مو، چې ولیده دایې وویل:

لوریز نومځاینیوي

لوریز نومځاینیوي: نومځاینیوي را، در، ور یوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوریز نومځاینیوي.

لرو: - (را، در، ور) (سره،څخه،کره، ته، پورې، کې، باندې،...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاینیوي دي او په دویم کې اړیکویونه یا پسېځاینیوي دي، چې په نومځاینیوو پسې تړلي راځي. دا بیا داسې همم لیکلی شو:

له ما، له تا، له موږ،له هغه......سره(څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر میز باندې یاپر هغه باندې....په کور کې

—— داسې له یوه توري جوړ نومځاینیوي شته، موږ چې یو څه کوو، په پای کې د هغه کړونې پسې نومځاینیوی(انکلېتیکي نومځاینیوي بلل کیږي(په لیکنه کې یې پیژند شته)) ورزیاتوو یاورسره نښلوو

بېلګې یې: ځم، ځو،ځې ، ځئ، ځي(د دریم کس ن، ښ یو او ډېرو لپاره).

دا یو وییزې یا له یوه ویي جوړې پوره غونډالې دي.

—— له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاینیوي مخ ته تړل کړي او کړنویي پسې هممهال دا د –م، -ې، -ئ او نور هم تړل کیږي او داسې یووویزې پوره غونډالي جوړوي: درځم، راځې، ورځم او نور. دا به د روستاړو او مختاړ او – مشوره. څنګه ونوموو. دا لوریز نومځاینیوي، کړنویي سره د مخه تړلي او پسې تړلي یې دا اېنکلییکتیکي نومځای نیوي دا یوه کړنوویي او دوه وو نومځاینیوو سره په ګډه یوه یوویېز هغونډاله جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په دې هکله مې – د ما نوې میندنې کې- هم پوره لیکنه شته

ابلاتیو (Ablativ (Deutsch

ویې پېژند: لاتین ژبلار: ابلاتیو د پرېدیکات نږدې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کیږي. دا داسې کارول کیږي
Ablativus instrumentalis اله ییز ابلاتیو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه یاڅه شي سره،،؟ ، ،، د څه له لارې څخه،، ؟، ،، له چا سره یوځای،،؟

– Ablativus separativus د بېلېدنې ابلاتیو: د بېلېدنې ابلاتیو پوښتنې ته دی، چې : له کومه څخه،،؟ ، ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاتیو له و چا ته یا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کلیمې د رابندونې ابلاتیو په پوښتنه،،په کومه اړیکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځایټاکنیز ابلاتیو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis #

د مهالټاکنې ابلاتیو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ، د،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae
ست- یا ډېرۍ – یا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنګه والي یا خوي ابلاتیو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبیاتو کې د خاوندوالي مورفیم بلل کیږي او ځنې یې بیا په بلابېلو لاملونو د مخځاینیوی(پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورفیم دۍ او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفیم یې سم دۍ. بېلګه : د کور ښکلی باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسې یوه ،، ه ،، ترلکیږي(دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې یې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړیه

ملګری، (اې) ملګریه.

د ښځینه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په ټولیزه توګه باور لري، چې غږیز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!
ښخې/ (اې) ښځو!

پسې نومځینیوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره لیکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام یواځې د ې ځنې ځانیزو نومځاینیوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځاینیوي)

اشاري نومځاینیوي (رکتوس)

دا، دغه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور اشاري نومځاينيوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې ...
دومره ، هومره، دومره...ځومره داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسي دا،
دغه،دغې،هغه،هغې

لوريز نومځاينيوي: د اړيکويوني سره دا لوريزې توتې د پوستپوزېښن د لوريزنومځانيوو
کيږي. سره تړاو يا تړنه.

دا لوريزې توتې : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په ځېر د اړيکويونو په ځېر د
کړنوييو سره نښلي يا ويلې کيږي. يو څو بېلګې...

پوښتننومځاينيوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم...څومه، څنګه، څرنګه

Indefinitpronomina ((ناتړلی نومځاينيوي

څوک،څه، څو، کوم، يو شی، يو څوک، يو چاته، د يوهچا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور،
هېڅ

په ژبلار يا ګرامر کې ناتړلي ياخپلواک نومځاينيوي د نومځاينيو لاندېډله جوړوي(برخډله
مې ليکله وه، خو د لاندېډلي او برخډلي په منځ کې مې توپير ته پام نه وو). د و ي دوي مو
يوګونو يا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ايدنتيتي له نږدې نه ده ټاکل شوې يا د ناټاکلې
ګڼون (تعداد) افرادو همداسې په افرادو (يوګونو کسانو) باندې شتونوينا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناتړلي نومځاينيوي د مخ ته تړلو وييونو سره:

هېڅ څوک، هرڅوک، لږڅه، يو څه ، يوڅوک

Unbestimmter Artikelناټاکلې پېژند نخښې (ن،ښ)

١ – رکتوس: (ن،ښ)يو، يوه

٢ – اوبليکوس: (ن،ښ) يوه، يوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې ګوندې د بېلګې په توګه یوسړی راغی. یوه ښځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې ښځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلارې له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې ښځې. دلته له د یوه مورفېم په څېر راغلی، یو پروت حالت دئ.

دا موضوع هم دما نوې مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، یې مو د مخه وڅېړل.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د څنګه والي یا حالت نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

Vokativ (د غږ کولو حالت

یو چاته څه ویل یا ورته غږ کول په پښتو کې د یوه ځانګړي غږېنې په څېر جوړېږي. په ټولو نارینه نومونو کې، چې په زور اچوونې ی پای مومي په پای کې ه پسې نښلي تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

نارینه نوم پورې چې زور پرې نه اچول کیږي، چې په پای کې يي ييي پسې نښلي. په دې باندې نور زیاته یکنه نه کوم، خو یو دوه بېلګې راوړم. دا نور چې کوم اخر توری په څه بدلیږي او یا څنګهکیږي ، هغهتاسو راپیداکولی شئ. لرو. خمرى. غږ: څمریه. لرو: خوږه، غږ: خوږې مالی بیا هم ملالئ. هغه لارې هم تاسو ورته ولیکئ.

Reziproke مات

رامات شي حالتونه د ،،یو،، او ،،بل،، له لارې یا سره جوړیږي. بېلګې: یو له بل سره. یو له بل څخه. یو وبل ته او نور.

Interrogativsatz پوښتنغِونډاله

پېژند د اوکسفورد ژبې څخه: اېنتېروګاتیو غونډاله څه ده؟
پوښتنغونډاله (**Interrogativsatz** یاErotema) یوه غونډاله ده، چې د هغې دنده تیپیکي پوښتنکونه ده. د پوښتنې ویېنډول د دې په چوپړ کې دئ، چې یو معلوماتي ځواب ترې لاس ته راوړو. پوښتنغونډاله داسې ده، لکه ویناغونډاله او غوښتنغونډاله، یو د غونډالې ډول.
د اېنتروګاتیونومځاینیوو او نسبتي نومځاینیوو په منځ کې څه توپیر دي؟
Relativpronomen یا تسبتي نومځاینیوي د نوموبو په ځای کارول کیږي. دا یوه غږېغونډاله (نسبتي غونډاله) لاربنودوي او د یوې په سر یا پورته ترتیب شوي غونډالې یوه نوم(یا نومځاینیوي) نښلوي یا تړي. اېتروګاتیو نومځاینیوي یو هپوښتنغونډاله (اېنتروګاتیو غونډالې) لاربنودوي او د غږکونې غونډالو په څېر هم کارېدلی شي.

بېلګې؛

کتاب، کوم چې زه یې لولم، ستړیکېدونکی دی.

دا د باور نه دي، څه چې ته ماته وایې.

اېتروګاتیو غونډالې پوښتنغوډالې لاربنودوي، کېدی شي دغږغونډالې پهڅېر هم راشي.

بېلګه: چا به دا فکر کړی وی!

ځنې نومځاینیوي کېدی شي نسبتي – او اېتروګاتیونومځاینیوي وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلکه: څوک،چا، څه (شی)، کوم،کومه، یوڅه لپاره.

دا کېدی شي چې وکارول شي.

اینتروګاتیو غونډاله – ناسیده پوښتنغونډاله.

۲ - ښونکی زدکونکي پوښتي، چې چا دا کړکۍ ماته کړې ده.

۲ – شونکی زدکونکي پوښتي، چې ایا له دوي څخه کوم دا کړکۍ ماته کړې ده.
اینتروګاتیو غونډاله(ناسیدهپوښتنغونډاله) یوه څنګغونډاله یا که غواړئ څنګیزه غونډاله ده. د پوره کونکې پوښتمې په څېر(۱-) څنګغونډاله د یوې پوښتنغونډالې په څېر پیل کیږي. د پرېکړه غونډالې په څېر(۲ -) دا د ایا له لارې یا سره پیل کیږي.

یادونه: پهدې ټولو لیکنو کې کمښت شته، چې باید تل ګران لوستونکي یا ډېر کار پرې وکړي.

د اپنتروګاتیو غونډالو برخکلیمي

۱ – غږډولیزه پوښتنغونډاله، ۲ – پرېکړ اییزه پوښتنغونډاله، پوره کېدونکې پوښتنغونډاله.

بېلګې:

۱ – یوه پوښتنغونډاله ده، ، چې ټیک د غږېدونکې د معلومات کنډو یا تشیا خوندي لري، او دا هممهال د خبرو و مل ته انځوروي، چې دا تشیا ډکه کړي.

(۱) غونډاله: ،،(ایا) ته نن راځې؟،، یوه اپتروګاتیو غونډاله ده.

(۱) اپتروګاتیو – یا پوښتنغونډاله د له غونډالنخښي،،؟،، سره په نخښه کیږي، که دا یوه سر – یا بنستغونډاله وي.

(۱) ځنې پوښتنغونډالې د پوښتنغونډالې پهچوپړ کې نه دي، دوی(یو څه ته) رابلنغونډالې دي، لکه د بېلګې په توګه،، نه غواړې تر اخره(بلاخره، یا بالاخره(رېښتیا نه پرې پوهېږم. په بخښنه)؟؟) راشې؟،، یا ،، بیا هم یا تر اخره نه غواړې راشې؟،،

یادونه (هیله ده، چې راته برګ نه شئ): موږ د ډېرو ویپونو سره نابلد یو یا د خپلې پښتو سره نابلد یو، خو ایا د،،بالاخره،، په ځای ،، بیاهم،، ، ،، په پای کې تر پایه،، یا ،، تراخره،، که وکاروو، نو موخې ته رسېږو. نابلدي هم

اپنکلیتیکي نومځاینیوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: ډلتهتکرار شته، خو لوستليې ګټور بولن.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای يې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسې -يم، -يت او ــيش پسئ تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاودوالي نوځاينيوو پسې بيا مې، دې، يې مو د مخه وځېړل، چې د فارسې بيا د خاوندوالي نومځای نيوي، ګډ..؟؟؟؟؟؟؟؟؟

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه دکړنوي پسې تړلی يا سره ويلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځاينيوي به د څنګه والي نومځاينيوي وبولو او ګورو، چې د اينکليتيکي نومځاينيوو سره توپير لری.

اينکليتيکي **Enklitische Pronomina** نومځاينيوي.

يادونه: دا تکرار دی، خو شايد لږ څه نوي ولري، بيا هم که زه سهوه وم بخښنه به وي.

اينکليکي نومځاينيوي يوه کيدنه لري، چې له يوه کړنوي سره ورزيات يا ورسره ونښلي يا ورسره ويلې شي. کړنوی + ځانيز پسې تړی ډېر زيات د خبرو ژبه همداسې په شاعری کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې تري ډډه کيږي يا دا د کړنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلې يا ولې شوي، چې يو نوی ويي منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اينکليتيکي نومځاينيوي د يوه شي دنده لري، که دا يوه کړنوي سر ورزيات شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډوله کونه

- کړنويي + ځانيز پسېتړی په وينژبه او ليکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

- ځانيزمختړي نومځاينيوي يا اينکليتيکي نومځاينيوی + کړنوی، چې دا دواړه به لږ ترڅېړنې لاندې(دلته مې،، تر،، ليکلی، خو ناسم دی. سم يې ،، د ،،)   ونيسو.

دا نومځاينيوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښايم. که غواړې وتا ته عکسونه ښايم.

د کاسوس رېکتوس او –اوبليکوس کارونه

کاسوس رېکتوس د نوميز او اکوزاتيو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کيږي. يوه ځانګړنه شته او هغه داسې ځانيز نومځاينيوو کې اوبليکوس د الماني و اکوزاتيو ته کارول کيږي. کاسوس اوبليکوس تل کارول کيږي، که يو ادپوزېشن په نوم تکيه کوي. ځانګړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زيات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبليکوس د تېروخت بڼه کې نوميز حالت کې هم کارول کيږي.
يادونه: دلته دې اندونه سره ګډ شي.

Anwendung

دا نسبتي وی و پسې ځاينيوی ياپوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دی. د الماني داتيو څنګه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څېر د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بيلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړيکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړيکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وتا(حالت) ته (آړيکوی) دروړه.

ګورو، چې دلته ټول اړيکويونه پسې ځاينيوي يا پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

له دې ځایه وروسته لیکنې د ښوونځي له سطحې پورتهدي، خو بیا دې هم له تاسو سره ګډې وي.

سیمانتیکSEMANTIK

سیمانتیک د ژبې برخه ده، د ،، نخښو،، پوهنې سره سر او کار لري، چې دلته دا نخښه د ویې ، کلیمې او د ژبې د ټولو برخو لپاره ځایناستې ده.

په ژبپوهنه کې داسې په نامه سیمانتیک د پیداښتې ژبې – دا هغه ژبه چې مور. یې پېژنو او هغه د ژبې په څېر راوړو

چې څه به په سیماتیک کې و څېړل شي

په سیمانتیک کې د یوه ویې، د یوې نخښونې او یوې غونډلې په پرې پوهیدلو لومړیتوب لري. که د بېلګې په توکه یو بې موخې یا ترې ناسمپوهېدنې غونډله جوړه شي، کېدی شي د سیمانتیکي څېړنو په بنسټ د ،، بې موخې،، په بڼه په نخښه شي.

که څوک د یوه شي ژبنیزه پرېپوهېدنه غواړي وڅېړي، هغه تل د سیمانتیک سره بوخت وي.

سیمانتیک په نوې مېدیا کې

په دا اوس وخت کې سیمانتیک د برېښنا لټونماشینونو ښه والي کې هم یو غوره رول لوبوي. دا لټونماشینونه د یوه وي یا ویبرخو په مرسته یا لاس په پای کې کره میندي، چې پلټونکی یا لټوونکی یې لټوي او د دې په مرسته له ډېرو خپلوانو کلیمو سره تړل کیږ.ي.

ډاکتر ماخان میرز.ی شینواری

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ویونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ژبپوهانو څخه هیله

پیل یادونه: په لیکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته رااوړل غواړم.

دا لیکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم .دا ټولې لیکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوې او هلته کتل کېدی شي او په ketabton. com زما په همدې نامه کتاب کې راټولې شوې دي.

څنګه پوهېږو، چې دا یا هغه ویې یا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی :یو نوم، یو وی یا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم یا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلګه: اوبلن د بهېدونکو په ځای.واورې اوبلنې کېږي، خو اوبه، شړومبې، شیدې نه اوبلنې کیږي، دا بهیږي او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځنې ژبه کې لروده، خو بیایې هم اوبلنوو.

دویم :یو نوم یا بل کوم وی او یا د کومې غونډالې لیکل، چې ټولیز نه وي او ټولیز کېدی نه شي، ناسم دی.

بېلګه: ی او ئ دا د یوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېګانو لیکل کیږي، نورو بېګانو ته نه ټولیز کیږي یا نه دی ټولیز شوی. نو دا ،، ی،، بسیا کوي یا همدا شته او دا بله ،، ئ ،، په پښتو کې نه شته.

دریم : هغه نومونه یا ویونه، چې د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د یوه غږ له پاره دوه بېګانې او یا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پیداښت بدلولول دي او ناسم.

څلورم :د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونیز دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم: بیا د پورته لنډ :پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

بیا داسې پیل کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دئ .دا د ژبې او شمېرپوهنې له لاري او ټولیز هم نه دئ او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دئ، له دې د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي .اوبلن یواځې او یواځې د واورو خوي دئ او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دئ، چې داسې نه وي:

دې لاندې دوه غونډالو ته پسې یادونه وګورئ. په اند مې دلته دما پرېکړهیا قضاوت هم باید بدل شي.

لومړی اړیکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پورې.

دویم تړنوی :په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پورې ځایږي.

دریم د مهال یا یو څه پای : تر نه بجو پورې درځم

بیا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دئ.

یادونه : د ما په نوې څېړنه کې د ،، تر ،، مختړی د نومځاینیوي سره د حالت یا څنګه والي په څېر د نوم اوښینوم سره مل راځي، دا په دې پرېپوهېدنه چې د یوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. یوه بېلګه راوړو:

له ما څخه تر تا پورې. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پورې،، اړیکویونه داسې په نامه پسې ځاینیوي دي، چې له امله یې ،، له،، او ،، تر،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بیا هم دا ،، تر،، یواځې او یواځې د همدې اړیکړي ،، پورې،، سره راځي او نور ځایونو کې ناسم دئ.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او دریم هم وګورئ. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلګه: سپین له زرغون څخه ښکلی دئ، خو سپین تر زرغون پورې ښکلی دئ، ناسم دي.

سپین و زرغون ته ښکلی دی. سم او سپین تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ،، تر،، بې له همدې حالت یاځنګه والي بله پرېږو هېډنه نه لري.

پنځه :ئ : زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري .دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان و۱۶ ته هم ر سپډلی شي – وي. ټولیز شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ : غونډاله -،،سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې،، ، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرېږو هېډنه نه لري.

که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سږ کال ډېر انګور شوي دي یا سږکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سږ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سږکال وتېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه :،،تر ډېره بریده یا ... پولې،، او هم یا ،،تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له برېده یا پولې ډېر شته.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

.نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه :منځ یا منځټکی :یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسې منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ .په مخ یې دانه ده .چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي .مخ - یا مخې ته ، دمخه، مخ – یا مخه کې، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې.(که مخ کې یا بنه یې: مخه کې وي، هغه بیا سړی پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي ویینه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا .په دې پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورڅخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم: روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وایو ناسم دی .سم یې ناروغتون، رغنتون یا رغنځی دي. رغنځی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا ترې پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنۍ نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کاروني لپاره ناسم دی. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا تولیز کېدی شي یا تولیز دی او که څنګه؟.

پنځلسم: همداسې بشپېراند، چې نه پوهېږې، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

دلته مې یو څو بېلګې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مینه لري.

یوه یادونه :

دا ما ته یوه بابیزه او بې ارزښته لیکنه اوګوتنیونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنیز مرکزونه لرو .له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترۍ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بیا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو لیکلوست خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر یوه کار دی او ټول د دې ناسمونو سره ګیر دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګې او پوهنتونونو پوهنیز کادرونه دې دې کار ته راوبولی .

په پای کې دې د یوې یادونې اجازه وي او هغه دا چې :دا پوهنیزه ځانیونه نه ده، چې په یوه پوهنیزه لیکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مینه رابولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه یا بهېدونکو ته اوبلن ووایي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زوروېږم .او ربنتیا ډېر زوروېږم .که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته دا راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دئ.

موږ کره پښتوپوهان او ليکوالان لرو، چې هغوي هرومرو مرسته کولی شي، چې لږ ترلږه ماته زما د ليکنو ناسمون را په ګوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو مننداوی یم.

دتاسو د ټولو له سرې سینې ډېره مننه

ګرانو ژبپوهانو! راځئ په ګډه يې وڅېړو.

دلته هغه بنسټيزې ليکنبرخې ډېر لنډ:

لومړئ: را(در، ور) څخه(-سره،-کره، - کې، - باندې، -پورې، - ته او... نور مې فکر ته نه راځي)

= دویم: له ما سره(-څخه، - کره)، په میز کې، پرمیز باندې، ترتا پورې، وهغه ته. نورو ته یې فکر کولی شو.

د لومړي او دويم له پرتلې څخه لرو: را(در، ور) = له ما (له تا، له هغه). په میز = ور، پر تا = در، تر هغه=ور، وتا = ور.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومې خپلواکې پربپوهېدنې نه لري او یوازې د نومیزو نومخاینیوو سره ګډ یا د هغو دمختړو په څېر حالت یاحالتونه دي.

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتیو حالت دئ. ایاپه پښتو کې هم داتیو حالت دئ او که دا هر یو یې ځانله یاځنګه؟؟

نو اوس داپه دې پربپوهېدنه چې: دلته دا اړیکویونه دي: سره،څخه،کې،باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړیکویونه په دې بربپوهېدنه دي چې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینیوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له انګریزۍ سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر،کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انګرېزي from, with, until = څخه، سره ، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو ولیکی، چې ناسم یې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې ځېړلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړی.

هیله ده چې اندونه مو ونه سپموی.

کړندولونه او بدلونونه یې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

یادونه: دلته هم شاید څه تکرار وي، خو کله سړس تکرار ته هم اړ کیږي.

دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که ځېړلشوې وي، ځو ډېر ښه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دی، چې نوره باید روښانه شی او روښانونه یې یې په ګرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو بڼه بدلیږ، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلیږي او دا څنګه، په کوم ډول کړنویونو کې او څنګه؟

دا پوښتنې هم باید وځېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومې غوښتل له لتاسو سره یې ګډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدی شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه او نومونه یې را څخه سم ونه لیکل شو بخښنه دې وي او تاسو یې سم کړی، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ویونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلار لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – ناځواکمن کړنوییونه: هغه ویونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بنه بدلوي، ناځواکمن کړنوییونه بلل کیږي.

۲ – ځواکمن کړنوییونه: هغه ویوونه چې پوره بنه نه ساتي او په یوه لار بنه بدلوي، خو ټوله بنه د ناځواکمن ویونو په څېر نه ساتي، خواکمن کړنوییونه بلل کیږي.

۳ – بې لار کړنوییونه: هغه ویونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې کړنوییونه بلل کیږي.

دا ټول ویونه دې ګران لوستونکي په ټولګیو د وېشلو وروسته سره ټولګیز ولیکې.

بېلګې:

بېلګه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېږم، درېږې، درېږي او نور

روان اوس مهال: درېدلی یم، درېدلی وې، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: وبه درېږم، وبه درېږې، وبه درېږي او نور

درېدم، درېدې، درېده او نور

بېلګه و ۲ ته: خوړل

اوسمهال: خورم، خورې، خوري.

روان مهال: خوړل مې. خوړل دې، خوړل يې، خوړل مو

اوس تېر مهال: ومې (ودې، ومو، ویې) خوړ، خواړه یا خوړل

تېر مهال: خوړلي مې(دې، مو، یې) وو.

راتلونکی: وبه یې خورم(خورو، خورې، خورئ، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې ؟: خوړلې مې (مو، دې، یې) دي(وو).

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال:ځم، ځې، ځو، او نور

اوس مهال: لاړم، لاړو، لاړې، لاړی، لاړه، لاړل، لاړه، لاړې(لاړلې)

روان مهال یا څنګه مهال؟؟؟: اوس تېر مهال:تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وې ... او نور)

راتلونکی مهال: لاړ به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته ګوره درې ډوله کړنویونه راغلي. دابايد ښه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کیږي او دا ژبلاریز بدلونونه یې هم باید پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ یې دا پورته دی.

په پورنه نومځاينيوو کې موږ ځانيز نومځاينيوي نه دي کارولې يا نه کاريږي او که څنګه؟. د دې ډول نومځاينييو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وګوری.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره ليکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي،او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شی.

يوه بلّه ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خويويونه داسې انګېرل کیږي، چې ګوندې کړنوييونه دي، چې له تاسو سره يې ګډوم:

موږ خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه څنګه ابادوو:

خويويونه: سپين، رنګه، ښکلی، جګ، خراب، جوړ، ټيټ.

يوه څه ته خوي ورکړه څنګه کيږي؟

که يو څه غواړې ښکلی کړې، نو دا ښکلي کول دي. خويويی + کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو څه غواړې خراب کړې، نو دا خرابول دي. خویوي + -ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلار برابر.، سپین، سپینول، که سپینکول، رنګ کول او که رنګول. ښاېسته او ښاېستول او که ښاېسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلويل ورسرهسم نه راخي او کهښه نه برېښي؟ نور دې ګران مینوال سره جوړ کړې.

یو نوم او یا شي ته یو خوي ورکول:

په ځنو خویویونو پسې ول زیاتیږي. داپه دې پرېپوهېدنه چې خوي وی + ول

او په ځنو پسې بیا کول ورزیاتې، دا په دې پرېپوهېدنه چې: خوي وی + کول

دا ځانګړنې دي او که باید یوې لار ته سره راوړل شي او ایا دې کې هم یوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنګ کول

رنګول او رنګ کول.

ښکته کول، پورته کول

ټیټول جګول

دا هم فکر ته راځي، چې ګوندې دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځایونو کې دا د کول ،، ک ،، نه لیکل کیږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کې یو توپیر په دې کې شته، چې دا لومړی خویوی په ،،ه،، پایکیږي او دا بل بیا په بېغږیزه توري پای مومي. دا دې نو ګران ژبمینه وال سره و څېړي.

ډاکتر ماخان مېږی شینواری

د افغانستان د علومو اکادمي او پوهنتونو پښتو څانګو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځیو ته له دې پرانستي لیک سره په ډېر درنښت داهیله لرم او د یوه سپینګیري په توګه هیله او سوال ورته کوم، چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که څه مو له لومړي پیل څخه په فکر ښه رانه غله، بیا هم دا یو ځل ولولې، تاسو خو به لږ ترلږه هد داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا یا په دې ډول لیکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ باید وي او

– داسې فکر ونه کړي، چې دامیړی یو سرزوزی، یا لیونی او یا سپیینګری سړی دئ چې د ژبې سره د مسلک له لورې سر او کار نه لري او بیا داسې لیکنې کوي او اوتې بوتې وایي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ ترلږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخیزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبلار سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بیا مې هم هیله د، چې

– دما دا لیکنه په ژوره توګه وګورئ، لکه د یوه شاګرد لیکنې مو او ناسمونونه یې راته په ګوته کړئ او که سمه مو ومیندله، نو هم دا نور بیا ستاسو د استادانو کار دې، چې سمون یې بیا څنګه ګورئ او څه وړاندیزونه کوئ.

لیکنه بیا ستاسو مخ ته ږدم:

په پښتو ژبلار کې نوې میندنې او که....

یادونه: دا چې دا لیکنه مې د پوهنتون او علومو اکادمي په نامهلیکلې، تکرار به وي، خو ګومان مې دی، حه نوي به هم وي، خو بیا هم که تکرار وو، بیا لیدل یې هم کوم زیان نه لري.

پیل یادونه: ژبه پیداښت دئ او څوک په پیداښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. داپه دې ترذذذنېپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیداښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړئ، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی(تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ –م په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله ، خو دژبې په هکله مې میندنې (دما پهاد) وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د اډپوزېشنونو په هکله

دویم: ځنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د اډپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر .... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم ته: ځنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو ځنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا ځنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز ځنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي ځنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - داتیو ځنګه والی: ا - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ - (ترچا؟)، ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونوموو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې -ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول پوښتنویونه لري، ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸) باندې (کتاب)«۹» یې د چوکی (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړی ځنګه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه؟ که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځو:

و دريم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاينيوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور،، دي او ،،مې، دې، يې،، ، چې د کارونو يې بېلابېل ځايونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي يا پوره او که هرڅنګه يې بولې نومځای نيوي لرو:

،،مې، دې، يې،، د دې ،،يې،، نارينه، ښځينه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وايو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې دا به د دواړو لپاره وي او که د يوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کيږي

الف ۱ ۱ – که ووايو: کور مې(دې، يې) سپين دی، نو پوهيږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نيوي دي او

الف ۱ ۲ – که ووايو: کتاب مې (دې، يې) واخست، نو دلته دا بيا نوميز حالت دی. دلته بيا د کړوني په ځبر رامنځ ته کيږي. هيله ده، چې په دې هکله به هم کران مينه وال مرسته وکړي، زموږ د خبرو لپاره ال۱ ۱ – غوره دی.

توپير يې: په الف ۱ ۱ – کې د مې، دې ، يې پسې خويوی راځي يا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ – پسې بيا کړنوی راځي، چې له دې څخه يې توپير کېدی شي.

الف ۲ – همداسې د داتيو لپاره هم دا لاندې نومځاينيوي لرو:

،،را، در، ور،،، چې ډېرګوني يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګريزي اندول راوړو او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي.
ب – څنګه والي يا حالتونه، که غواړئ پېر.

ب ۱ – د خاوندوالي څنګه والی يا حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزي نومځاینیوي د خاوندوالي لباره

His yours my

الماني............................

Sein dein mein

انډول پښتو یې د ساده یا نیم – یا خاوندوالي نومځای نیوو سره. دا اوس اوبلیکوس حالت بولو.

مې دې یې

پښتو پوره یا ورسره بلد نومځای نیوي یا ځانیز نومځاینیوي

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه لیکم، که څه هم په کلي کې یې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفېم دئ او تولیز دی).

یادونه ښځینه او ډېر یې په پام کې نه دي نیول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتیو ښنګه والی یا حالت

را - ، در- ، ور - (ښخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړیکویونه ټول د داتیو په ښنګه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما - ، له تا – له هغه (هغې) –(ښخه، سره، کره) او

پر ما -، -تا-، - هغه(باندې او پورې)، په ما-، په تا- ، په هغه کې، تر ما- ،ترتا - ، تر هغه پورې، وتا- ، وما – ، و هغه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

(و....) په کندهاری ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، - دې، - يې،

انګرېزي نومځري د داتيو لپاره

him you me

الماي نومځري د   لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومځري د داتيو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومځاينيوي د يو او ډېرو لپاره هم دي او تيک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتيو حالت ښايي او دا لاندې يې بل ډول دي.

له ما   له تا   له هغه او نور

د حالتونو څېړني له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه – نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لږ تر لږه د داتيو حالت کې يواځې پسې ځای نيوي، پسې ايکويونه ياپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لږ تر لږه زه په ې اند وم، چې

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر ... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړيکويونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسي خپلواکه تر ېپیو هېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یوائې د یوه نومځري سره پرېپو هېدنه لري یا یې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دئ او له مې، دې، یې څخه همداسي برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دئ، چې دا له او نور په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر موږ تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي یا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي دا سې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

۲ – تر یا تر ...(پورې) bis; until

غونډالې د ،، را،در، ور،، نومځاینیوو سره او ور څخه نوې روښانه ونه.

سپین په ۱۰ بجو درڅخه راِروان شو او په۱۲ بجو را پورې راورسېد

سپین په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ۱۲ بجو ترما پورې راورسېد.

دا پورته ،، له تا،، د ،، در،، په ځای او ،، ترما،، د ،، را،، په ځای دئ، نو دا ،،له،، پرته له،،تا،، او ،، تر،، پرته له،،ما،، څخه کومه بله ترې پو هېدنه نه لرئ، دا په دې پرېپو هېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړیکویونه دي. بیا دا ،، له،، او ،، تر،، اړیکویونه نه دي، لکه تر اوسه پورې مې یا ښایي چې اندل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – په... کې   im, in

۴ – پر.... باندې یا پر   auf, of

۵ – و....ته   zu, to

۶ – له .. سره   mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو اندول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلګه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیږي.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څېړلو خوندیونه راته پیچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: که ،،له، تر، په، پر،، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د د نومیز نومځاینیوو سره د نومیز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته یې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتیو حالتونو څرګندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بیا: له دوي سره دا حلاتونه بدلیږي.

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

یادونه: دا لړتر لړه رد نه شو، نو بیا به دا ورسره لیکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو یا منل شوی.ستونځې په کې شته، خو د ستونځوبیو لپاره هم په پیداېښت کې پیداېښت لارې ورکړي.

د تاسو د سرې سینې څخه ډېره مننه.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولس ژبه، که -په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

موږ په ولس کې- داسې به ووایو چې – له پیداښته غونډاری او غونډوسکه لرو. داروښانه کوو، چې داڅه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبوپه لکسیکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډاری:

یادونه: شمېرپوهنیز فرمولونه نه راوړو.

په څمککچپوهنه کې غونډاری د غونډارې هوارې او غونډارې تن یا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

-غونډاری یوه هواره لري. ګوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه اړخونه لري(د ګردیو کرښې).

- هغه خپل منځ ټکي ته سیومتریک ده همداسې محورسیومتریک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډاري لویه ګردۍ هغه هواره ده، چې د غونډاري له منځټکي تېریږي. د هغې ګردۍ نیمی د غونډاري نیمی ده او لویه ګردی غونډاری هم نیموي، نو غونډاري نیمۍ یې بولو.

- غونډاری د یوه تن په څېر سوچبوچ د غونډوسکې بڼه لري.

- کوچنۍ ګردۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه کردۍ دي، چې په غونډاري کې د لویې ګردۍ کوچنۍ دی.

- د غونډاري ټوټې یا غونډاري غوڅې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشنې له لارې د لوي او کوچنۍ ګردي د ټوټونې منځ کې پرتي دي.

- که د غونډارې ټوټه نیمه غونډاری وي، نو سړی د نیمغونډاري غږیږي.

- د غونډاري ډکی د هغې د هوا یا فضا منځپانګه پیژندل شوې، هغه چې د غونډاري د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن یا تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني یا له مصنوعي (نه پیداښتي) موادو څخه یو ګرد، په ورسره بلده ډول غونډارېډوله، ایلاستیکي لوب اله یا سپورت اله ده، چې موږ به له رینجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنګ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونداري هم شته، لکه لرګی یاوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډارۍ او غونډوسکه ورته څمککچیز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده یا نورماله توګه غونډوسکې له هواډکو پوښونو ډکې وي، چې د پمپولو له لارې د یوه ټاکلي زور لاندې ډکیږي. ځانګړې یې د بېلګې په توګه د هاکي او د ګلف غونډوسکې دي.

دموږ موخه:

دموږ د ټولو پوهنېزو څانګو ټول مسلکي یا ریښه اړوند ویونه زیات یې عربي او ځنې یې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو ویيونو، چې هغه په دغو پردیو ژبو کې پیداښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دی.

که موږ – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل یو نوم یا یو څه څېړو، نو دا سې مخ ته ځو یا باید لاړ شو، لکه دا د نورو ژبو ویونکي.

موږ به یې دلته یوائې دوه بېلګې راوړو.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولې کرۀ وبولو او همداسې په څمککچپوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده یا غونډارۍ، غِونډوسکه یا غونډارۍ ونه لیکو. نور پوهنیز ویونه هم همداسې. موږ او تاسوخو به هم یو خت کې په لکسپکونونو کې دا خپل ویيونه او نومونه داسې په شننیزه توګه روښانه کوو، چې یو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلګې: د نسوارو غونډارۍ، باغکې، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکیږي او یوې ټکلي موخې ته د نږدېکېدو سره یې کټونکی څرګندیږي یارروښانه کیو او که غواړئ معلومیږي. همداسې مردکی، چې موږ به غوزان په کټل او یا چورلټی چې له لرګي به جوړه وه.

د غونډوسکې بېلګې: د موږ د هیواد په پېلابېلو ځایونو کې د لویو لپاره کارولکیږي. په لرګي وهلکیږي، په دیوال یې ولي او نور. موږ به دا له رینجاړو جوړولې، یاښه یې په کور کې به راته میندو او نورو خپلوانو داسې ګردې ګنډلې. نورې بېلګې: د پښو غونډوسکه. د واليبال غونډوسکه او همداسې د هاکي او نورې د لوبو غونډوسکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ايا مورړ هم دا د هاکي او جلف کرې وبولو؟

داپورته تنونه مو چې یاد کړل، دا ټول باید بیاکرة وبلل شي، چې د ولس لپاره دپوهېدنې لپاره به پوره ستونځمن او دلیک کسانو لپاره به پوره نابلد یا ترې تېرېدونکي وي، چې ګوندې داد ژبې غنا ده، خو دا د ژبې په خپلو ویونو ناتوانول دي، چې په پای کې باید له منځه لاړ شي.

خبره په ښه او بد کې نه ده، خبره په اړیینوالي کې ده.

دا به ښه برېښي، که ووایو، چې د غوزانو ګټلو کرة؟

د پښو لوبو کرة، چې عربي یې کرةالقدم دی.

یوه غونډوسکه چې د ،، باسکتبال،، لوبه پرې کیږي، د باسکتبال کرة وبولو یا کرة؟

او همداسې د غوزانګټلو مردکي په ځای د غوزانګټلو کرة ووایو یا ولیکو او یا د نسوارو کرة یا دانورې د لوبو کرې او که څنګه؟

اخرۍ پوښتنه: ولس دې له دې پیداښت ورکړشوو نومونو څخه تېر شي او که دا د لیکلوست خاوندان دې، چې تراوسه – په خواشینۍ باید ووایم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دۍ، تېر شي؟

زه په دې اند یم، چې دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چې له زده کړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستنونځمن دي.

که چېرې دا کار - چې باید له ښونځیو پیل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونیسي، چې په هغو کې دواړه نومونه وکارول شي او بیا نو پښتو نومونه پاتې شي.

ستاسو د سترېکېدو بخښنه به راته کړۍ.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرې شینواري کتابونو یا وته کتنه

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې رېښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دئ.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دئ، لکه په دې نورو لیکنو کې هم.
ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دئ، هغه ویونه د څېړنې لاندې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخام ميږي ليکنې او ژباړې

د ډاکټر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوې:

<u>:(Vienna (Austria 1988</u>

<u>لومړی:</u>

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

<u>:(Vienna (Austria 1987</u>

<u>دويم:</u>

لومړی-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation Diss . Uni. Wien . Algebren

دويم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras*

لاندې د شميرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
<u>:(Bonn (Germany 2000</u>

دريم: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې ليکنه به يې څنو ځايونو غزېدلې او څنې ځايونه ترې لرې شوي دي)
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شميرنه، د ګڼې – او کڼې د کڼې شميرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتياوې پوره کوي
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنشیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: (Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برېنکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګنونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې
:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړیبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنرۍ، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - څمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپرېږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوڅلوېشتم - فزیک لومړیبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

دريڅلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورڅلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه څلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږڅلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه څلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلوېشتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلي لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه .شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړیینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شئ

یوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرېږي شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: اروابښاد نورالرحمان

د مور نوم: اروابښاده پستو

د نیکه نوم: اروابښاد حسن خان

د نیا نوم: اروابښاده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نېټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګی غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګی لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنخي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترئ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړئ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداپښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹ ۹۷ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان میرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرئ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرئ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي ښښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library